

Gmina Miejska Dzierżoniów

Rynek 1, 58-200 Dzierżoniów

tel.: +48 74 645 0800, fax: +48 074 6415530

<http://www.dzierzoniow.pl> e-mail: um@um.dzierzoniow.pl

PROJEKT

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA DZIERŻONIOWA NA LATA 2016-2020

Opracował
Krzysztof Nawrot
Wydział Inżynierii Miejskiej
Urząd Miasta w Dzierżoniowie

Grudzień 2015

godziny przyjęć:

pon, śr, czw: 7:30-15:30

wt: 7:30-16:30

pt: 7:30-15:00

Spis treści

1.	Wprowadzenie.....	2
1.1.	Podstawa opracowania Programu.....	2
1.2.	Założenia i uwarunkowania Programu.....	3
2.	Ogólna charakterystyka miasta.....	13
3.	Analiza stanu środowiska naturalnego oraz działań realizowanych w obszarze środowiska...	14
3.1.	Odpady komunalne.....	14
3.2.	Wody powierzchniowe.....	21
3.3.	Wody podziemne.....	26
3.4.	Gospodarka wodno-ściekowa.....	28
3.5.	Powietrze atmosferyczne.....	31
3.6.	Klimat akustyczny.....	37
3.7.	Promieniowanie elektromagnetyczne.....	39
3.8.	Gleby.....	41
3.9.	Złoża kopalin.....	42
3.10.	Środowisko przyrodnicze.....	42
3.10.1.	Roślinność.....	42
3.10.2.	Zwierzęta.....	43
3.10.3.	Obiekty przyrodniczo cenne, pomniki przyrody.....	43
4.	Strategia działań do roku 2020.....	52
5.	Cele i kierunki działań dla priorytetów ekologicznych.....	53
6.	Instrumenty realizacji Programu.....	56
7.	Finansowanie Programu ochrony środowiska.....	57
8.	Monitoring i ocena realizacji Programu ochrony środowiska.....	58
9.	Streszczenie.....	63

1. Wprowadzenie.

1.1. Podstawa opracowania Programu.

Polityka ochrony środowiska to zespół działań mających na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Zgodnie z art. 14 ustawy Prawo ochrony środowiska polityka ochrony środowiska powinna być prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Zgodnie z w/w ustawą polityka rozwoju prowadzona jest przez Radę Ministrów, samorządy wojewódzkie, powiatowe i gminne. Zgodnie z art. 14 ust. 2 polityka ochrony środowiska powinna być prowadzona na wszystkich szczeblach samorządowych za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska. Program ochrony środowiska stanowi podstawę planowania działań środowiskowych realizujących cele polityki ochrony środowiska w uwzględnieniu problemów ekologicznych Dzierżoniowa. Podstawą polityki ochrony środowiska gminy jest zasada zrównoważonego rozwoju Dzierżoniowa, dzięki której podejmowane działania w obszarze gospodarki i życia społecznego umożliwią zachowanie zasobów i walorów środowiska w takim stanie, aby zarówno obecne jak i przyszłe pokolenia mogły z nich w pełni korzystać. Zasada ta została także wyrażona w najważniejszym dokumencie strategicznym Gminy Miejskiej Dzierżoniów jakim jest Strategia Zrównoważonego Rozwoju Dzierżoniowa na lata 2014-2020. W niniejszym programie ochrony środowiska została zamieszczona analiza stanu środowiska oraz opis działań podejmowanych w ramach Programu ochrony środowiska na lata 2010-2016 (uchwała Rady Miejskiej Dzierżoniowa nr LXV/393/10 z 25 października 2010r.). W Programie zostały wskazane priorytety ekologiczne, cele ekologiczne oraz zadania, których realizacja pozwoli na osiągnięcie zamierzonych celów.

Program ochrony środowiska został przygotowany na podstawie aktualnego stanu środowiska opisanego w dokumentach:

- roczne sprawozdania z realizacji Programu ochrony środowiska dla miasta Dzierżoniów (sprawozdania za lata 2010-2014),
- raporty o stanie środowiska województwa dolnośląskiego sporządzane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu
- informacje o środowisku zawarte na stronie internetowej Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska we Wrocławiu,
- informacje uzyskane od Starostwa Powiatowego w Dzierżoniowie,
- informacje uzyskane od Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7,
- roczniki statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego.

Mając na uwadze zapisy krajowego programu pn. „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu 2009 – 2032” w niniejszym Programie został także ujęty zakres związany z usuwaniem azbestu. Zawarte w Programie cele i zadania związane z usuwaniem azbestu na terenie Dzierżoniowa realizują cele i

zadania środowiskowe wynikające z realizacji z realizacji „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu 2009 – 2032”.

Program ochrony środowiska stanowi podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem spinające działania i dokumenty dotyczące ochrony środowiska i przyrody na poziomie Gminy Miejskiej Dzierżoniów. W programie zawarte są działania planowane do realizacji w latach 2016-2020.

1.2. Założenia i uwarunkowania Programu.

Program ochrony środowiska uwzględnia dokumenty strategiczne wyższego rzędu (dokumenty na szczeblu krajowym, wojewódzkim i powiatowym), które dla potrzeb niniejszego Programu zostały określone jako uwarunkowania zewnętrzne. Drugą grupę dokumentów strategicznych stanowią dokumenty związane z zamierzeniami rozwojowymi Gminy Miejskiej Dzierżoniów, które zostały zaliczone do uwarunkowań wewnętrznych. Zapisy powyższych dokumentów zostały uwzględnione w celach i zadaniach Programu i stanowią dowód na wewnętrzną jak i zewnętrzną spójność Programu z innymi dokumentami strategicznymi. Szczegółowy wykaz najważniejszych zidentyfikowanych uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych (dokumentów) został zamieszczony w poniższej tabeli.

Tabela 1 Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne (zakres dokumentu/główne cele mające wpływ na Program ochrony środowiska).

Lp.	Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne (zakres dokumentu/główne cele środowiskowe zawarte w dokumentach)
1	<u>Polityka ekologiczna państwa w latach 2009- 2012 z perspektywą do roku 2016</u> Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 2009 r. (M. P. 2009 nr 34 poz. 501).. Wśród najważniejszych zadań wyróżnia się poprawę jakości środowiska, realizację zasady zrównoważonego rozwoju, powstrzymywanie niekorzystnych zmian klimatu i ochronę zasobów naturalnych. Do głównych celów dokumentu mających wpływ na Program ochrony środowiska należy zaliczyć w szczególności: I. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych 1. Doprowadzenie do sytuacji, w której projekty dokumentów strategicznych wszystkich sektorów gospodarki będą, zgodnie z obowiązującym w tym zakresie prawem, poddawane procedurze oceny oddziaływania na środowisko i wyniki tej oceny będą uwzględniane w ostatecznych wersjach tych dokumentów. II. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska. 1. Uruchomienie takich mechanizmów prawnych, ekonomicznych i edukacyjnych, które prowadziłyby do rozwoju proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego. 2. Wsparcie zastosowania pojazdów o niskiej emisji i wysokiej efektywności energetycznej z napędami alternatywnymi oraz wypracowanie rozwiązań hamujących napływ do krajowego parku zagranicznych pojazdów o niekorzystnych parametrach ekologicznych i energetycznych (pkt. 2.2.3.). III. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa . 1. Proekologiczne zachowania konsumenckie (pkt. 2.4.2). 2. Prośrodowiskowe nawyki i pobudzenia odpowiedzialności za stan środowiska (pkt. 2.4.2). 3. Organizowanie akcji lokalnych służących ochronie środowiska (pkt. 2.4.2). 4. Uczestniczenie w procedurach prawnych i kontrolnych dotyczących ochrony środowiska (pkt. 2.4.2). 5. Rozwój szkolnej edukacji w zakresie ochrony środowiska, dostępu do informacji o środowisku oraz kształtowania zachowań zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju (pkt. 2.4.3.).

	6. Ścisłjsza współpraca z dziennikarzami w zakresie edukacji ekologicznej wszystkich grup społecznych (pkt. 2.4.3.). IV. Odpowiedzialność za szkody w środowisku. 1. Stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody (pkt. 2.6.2.). V. Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym. 1. Przywrócenie właściwej roli planowania przestrzennego na obszarze całego kraju, w szczególności dotyczy to miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji (pkt. 2.7.2.). VI. Środowisko a zdrowie. 1. Intensywne działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa ekologicznego ludności zarówno przez instytucje służące ochronie środowiska, jak też akcje profilaktyczne i uświadamiające o zagrożeniach, których można uniknąć (pkt. 4.1.1.). 2. Przeciwdziałanie poważnym awariom przemysłowym (pkt. 4.1.1.). 5. Poprawa jakości wody pitnej (pkt. 4.1.3.). 6. Sporządzenie planów zarządzania ryzykiem wystąpienia awarii (pkt. 4.1.3.). VII. Jakość powietrza. 1. Zmniejszenie emisji SO₂, NO_x oraz pyłu (pkt. 4.2.2.). VIII. Ochrona wód. 1. Przywracanie i utrzymywanie czystości wód (pkt. 4.3.1.). 2. Modernizacja oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów (pkt. 4.3.3.). IX. Oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych. 1. Dokonanie wiarygodnej oceny narażania społeczeństwa na ponadnormatywny hałas i podjęcie kroków do zmniejszenia tego zagrożenia tam, gdzie jest ono największe (4.5.2.). 2. Działania związane z zabezpieczeniem społeczeństwa przed nadmiernym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych (pkt. 4.5.2.).
2	<u>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności</u> Cel 7 - Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska. 1. Kierunek interwencji - Modernizacja infrastruktury i bezpieczeństwo energetyczne, 2. Kierunek interwencji - Modernizacja sieci elektroenergetycznych i ciepłowniczych, 3. Kierunek interwencji - Realizacja programu inteligentnych sieci w elektroenergetyce, 4. Kierunek interwencji - Wzmocnienie roli odbiorców finalnych w zarządzaniu zużyciem energii, 5. Kierunek interwencji - Stworzenie zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki, 6. Kierunek interwencji - Zwiększenie poziomu ochrony środowiska, Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych. 1. Kierunek interwencji - Rewitalizacja obszarów problemowych w miastach, 2. Kierunek interwencji - Stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu mobilności zawodowej na linii obszary wiejskie - miasta, 3. Kierunek interwencji - Wprowadzenie rozwiązań prawno-organizacyjnych stymulujących rozwój miast, Cel 9 - Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski. 1. Kierunek interwencji - Udroźnienie obszarów miejskich i metropolitarnych poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego.
3	<u>Strategia Rozwoju Kraju 2020.</u> 1. Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo. Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem. a) Priorytetowy kierunek interwencji 1.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego, Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela. a) Priorytetowy kierunek interwencji I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela, 2. Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka. Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki.

	a) Priorytetowy kierunek interwencji II.2.3. Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego, Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych. a) Priorytetowy kierunek interwencji II.5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych, Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko. a) Priorytetowy kierunek interwencji II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami, b) Priorytetowy kierunek interwencji II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej, c) Priorytetowy kierunek interwencji II.6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii, d) Priorytetowy kierunek interwencji II.6.4. Poprawa stanu środowiska, e) Priorytetowy kierunek interwencji II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu, Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu. a) Priorytetowy kierunek interwencji II.7.1. Zwiększenie efektywności zarządzania w sektorze transportowym, b) Priorytetowy kierunek interwencji II.7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych, c) Priorytetowy kierunek interwencji II.7.3. Udrożnienie obszarów miejskich, 3. Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna. Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych. a) Priorytetowy kierunek interwencji III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych, Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych. a) Priorytetowy kierunek interwencji III.3.1. Tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i finansowych dla realizacji działań rozwojowych w regionach, b) Priorytetowy kierunek interwencji III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich, c) Priorytetowy kierunek interwencji III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich, d) Priorytetowy kierunek interwencji III.3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej.
4	<u>Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko”</u> 1. Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska. Kierunek interwencji 1.1. Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin, Kierunek interwencji 1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody, Kierunek interwencji 1.3. Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna, Kierunek interwencji 1.4. Uporządkowanie zarządzania przestrzenią, 2. Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię. Kierunek interwencji 2.1. Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii, Kierunek interwencji 2.2. Poprawa efektywności energetycznej, Kierunek interwencji 2.6. Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii, Kierunek interwencji 2.7. Rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich, Kierunek interwencji 2.8. Rozwój systemu zaopatrywania nowej generacji pojazdów wykorzystujących paliwa alternatywne, 3. Cel 3. Poprawa stanu środowiska i. Kierunek interwencji 3.1. Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki, Kierunek interwencji 3.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne, Kierunek interwencji 3.3. Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki, Kierunek interwencji 3.4. Wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych, Kierunek interwencji 3.5. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy.
5	<u>Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”</u> 1. Cel 1: Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki. Kierunek działań 1.2. Koncentracja wydatków publicznych na działaniach prorozwojowych i innowacyjnych.

	a) Działanie 1.2.3. Identyfikacja i wspieranie rozwoju obszarów i technologii o największym potencjale wzrostu, b) Działanie 1.2.4. Wspieranie różnych form innowacji, c) Działanie 1.2.5. Wspieranie transferu wiedzy i wdrażania nowych/nowoczesnych technologii w gospodarce (w tym technologii środowiskowych), Kierunek działań 1.3. Uproszczenie, zapewnienie spójności i przejrzystości systemu danin publicznych mające na względzie potrzeby efektywnej i innowacyjnej gospodarki. a) Działanie 1.3.2. Eliminacja szkodliwych subsydiów i racjonalizacja ulg podatkowych, 2. Cel 3: Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców. Kierunek działań 3.1. Transformacja systemu społeczno-gospodarczego na tzw. „bardziej zieloną ścieżkę”, zwłaszcza ograniczanie energo- i materiałochłonności gospodarki, a) Działanie 3.1.1. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonej produkcji i konsumpcji oraz zrównoważonej polityki przemysłowej, b) Działanie 3.1.2. Podnoszenie społecznej świadomości i poziomu wiedzy na temat wyzwań zrównoważonego rozwoju i zmian klimatu, c) Działanie 3.1.3. Wspieranie potencjału badawczego oraz eksportowego w zakresie technologii środowiskowych, ze szczególnym uwzględnieniem niskoemisyjnych technologii węglowych (CTW), d) Działanie 3.1.4. Promowanie przedsiębiorczości typu „business & biodiversity”, w szczególności na obszarach zagrożonych peryferyjnością, Kierunek działań 3.2. Wspieranie rozwoju zrównoważonego budownictwa na etapie planowania, projektowania, wznoszenia budynków oraz zarządzania nimi przez cały cykl życia. a) Działanie 3.2.1. Poprawa efektywności energetycznej i materiałowej przedsięwzięć architektoniczno-budowlanych oraz istniejących zasobów, b) Działanie 3.2.2. Stosowanie zasad zrównoważonej architektury.
6	<u>Strategia rozwoju transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku).</u> 1. Cel strategiczny 1. Stworzenie zintegrowanego systemu transportowego Cel szczegółowy 1. Stworzenie nowoczesnej i spójnej sieci infrastruktury transportowej, Cel szczegółowy 4. Ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko.
7	<u>Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022</u> 1. Cel 3. Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego Priorytet 3.1. Zwiększanie odporności infrastruktury krytycznej a) Kierunek interwencji 3.1.3. Zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania energetyki jądrowej w Polsce, 2. Cel 4. Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa Priorytet 4.1. Integracja rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego. a) Kierunek interwencji 4.1.1. Wzmocnienie relacji między rozwojem regionalnym kraju a polityką obroną, b) Kierunek interwencji 4.1.2. Koordynacja działań i procedur planowania przestrzennego uwzględniających wymagania obronności i bezpieczeństwa państwa, c) Kierunek interwencji 4.1.3. Wspieranie rozwoju infrastruktury przez sektor bezpieczeństwa, d) Kierunek interwencji 4.1.4. Wspieranie ochrony środowiska przez sektor bezpieczeństwa.
8	<u>Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie.</u> 1. Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów Kierunek działań 1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych a) Działanie 1.1.1. Warszawa - stolica państwa, b) Działanie 1.1.2. Pozostałe ośrodki wojewódzkie, Kierunek działań 1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji na obszary poza ośrodkami wojewódzkimi a) Działanie 1.2.1. Zwiększanie dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionów, b) Działanie 1.2.2. Wspieranie rozwoju i znaczenia miast subregionalnych, Kierunek działań 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw - działania tematyczne a) Działanie 1.3.5. Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na

	zagrożenia naturalne, b) Działanie 1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego. 2. Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów Problemowych. Kierunek działań 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze, Kierunek działań 2.5. Zwiększanie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności,
9	<u>Polityka energetyczna Polski do 2030 roku</u> 1. Kierunek - poprawa efektywności energetycznej. Cel główny - dążenie do utrzymania zeroenergetycznego wzrostu gospodarczego, tj. rozwoju gospodarki następującego bez wzrostu zapotrzebowania na energię pierwotną, Cel główny - konsekwentne zmniejszanie energochłonności polskiej gospodarki do poziomu UE-15, 2. Kierunek - wytwarzanie i przesyłanie energii elektrycznej oraz ciepła. Cel główny - zapewnienie ciągłego pokrycia zapotrzebowania na energię przy uwzględnieniu maksymalnego możliwego wykorzystania krajowych zasobów oraz przyjaznych środowisku technologii, 3. Kierunek - rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw Cel główny - wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii co najmniej do poziomu 15% w 2020 roku oraz dalszy wzrost tego wskaźnika w latach następnych, 4. Kierunek - rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii Cel główny - zapewnienie niezakłóconego funkcjonowania rynków paliw i energii, a przez to przeciwdziałanie nadmiernemu wzrostowi cen, 5. Kierunek - ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko Cel główny - ograniczenie emisji CO₂ do 2020 roku przy zachowaniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa energetycznego, Cel główny - ograniczenie emisji SO₂ i NO_x oraz pyłu w (w tym PM 10 i PM 2,5) do poziomów wynikających z obecnych i projektowanych regulacji unijnych, Cel główny - ograniczanie negatywnego oddziaływania energetyki na stan wód powierzchniowych i podziemnych, Cel główny - minimalizacja składowania odpadów poprzez jak najszersze wykorzystanie ich w gospodarce, Cel główny - zmiana struktury wytwarzania energii w kierunku technologii niskoemisyjnych.
10	<u>Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych -AKPOŚK 2010</u> Ogłoszenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2010 w sprawie ogłoszenia krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych oraz jego dwóch aktualizacji (Monitor Polski, 2010.58.775). Trzecia Aktualizacja KPOŚK została zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 1 lutego 2011 r. (AKPOŚK 2010), Trwają prace nad czwartą aktualizacją Programu. Program ten zawiera wykaz aglomeracji wraz z jednoczesnym wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach. Gmina Miejska Dzierżonów zlokalizowana jest wspólnie z częścią Gminy Pieszyce w Aglomeracji Dzierżonów.

11	<u>Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009- 2032 (POKA)</u> Program Oczyszczania Kraju z Azbestu 2009 – 2032 został przyjęty uchwałą Nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Krajowy Plan Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” (M. P. Nr 50, poz. 481), zmienioną uchwałą Nr 39/2010 Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r. zmieniającą uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Krajowy Plan Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” (M. P. Nr 33, poz. 735). Do głównych celów dokumentu mających wpływ na Program ochrony środowiska należy zaliczyć w szczególności: - usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest; - minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych kontaktem z włóknami azbestu; - likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.
12	<u>Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej</u> Dokument został przyjęty przez ministrów ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa oraz edukacji narodowej w 1997 r. Strategię zaakceptowały sejmowa i senacka komisja ochrony środowiska (1998 r.). Opracowanie zostało zaktualizowane w latach 1999-2000. Do głównych celów dokumentu mających wpływ na Program ochrony środowiska należy zaliczyć w szczególności: 1. Upowszechnianie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia, uwzględniające również pracę i wypoczynek człowieka, czyli objęcie permanentną edukacją ekologiczną wszystkich mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej. 2. Wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej na wszystkich stopniach edukacji formalnej i nieformalnej. 3. Tworzenie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej stanowiących rozwinięcie NPEE, a ujmujących propozycje wnoszone przez poszczególne podmioty realizujące projekty edukacyjne dla lokalnej społeczności. 4. Promowanie dobrych doświadczeń z zakresu metodyki edukacji ekologicznej.
13	<u>Projekt Polityki Wodnej Państwa 2030 (z uwzględnieniem etapu 2016)</u> Dokument prezentuje podstawowe kierunki i zasady działania, umożliwiające realizację idei trwałego i zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu zasobami wodnymi w Polsce Sformułowano cel nadrzędny - „zapewnienie powszechnego dostępu ludności do czystej i zdrowej wody oraz istotne ograniczenie zagrożeń wywoływanych przez powódzie i susze (...)”. Do głównych celów dokumentu mających wpływ na Program ochrony środowiska należy zaliczyć w szczególności: 1. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału wód oraz związanych z nimi ekosystemów. 2. Zapewnienie dostępu do zasobów wodnych dla zaspokojenia potrzeb ludności, środowiska naturalnego oraz społecznie i ekonomicznie uzasadnionych potrzeb wodnych gospodarki. 3. Ograniczenie negatywnych skutków powodzi i suszy oraz minimalizowanie ryzyka wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych.
14	<u>Program wodno-środowiskowy kraju</u> Program wodno-środowiskowy kraju realizuje wymagania wskazane w Dyrektywie 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, tzw. Ramowej Dyrektywie Wodnej (RDW) w kwestii opracowania programów działań. Do głównych celów dokumentu mających wpływ na Program ochrony środowiska należy zaliczyć w szczególności: 1. Niepogarszanie stanu części wód. 2. Osiągnięcie dobrego stan wód. 3. Zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji.

15	<u>Plan Gospodarowania Wodami na Obszarze Dorzecza Odry</u> Do głównych celów dokumentu mających wpływ na Program ochrony środowiska należy zaliczyć w szczególności: 1. Zapobieganie dopływowi lub ograniczenia dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych. 2. Zapobieganie pogarszaniu się stanu wszystkich części wód podziemnych. 3. Zapewnienie równowagi pomiędzy poborem a zasilaniem wód podziemnych. 4. Wdrożenie działań niezbędnych do odwrócenia znaczącego i utrzymującego się rosnącego trendu stężenia każdego zanieczyszczenia powstałego w skutek działalności człowieka. Cele środowiskowe dla wód powierzchniowych oparto w znacznej mierze na wartościach granicznych poszczególnych wskaźników fizyko-chemicznych, biologicznych i hydromorfologicznych, odpowiadających dobremu stanowi wód.
16	<u>Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014 -2017z perspektywą do 2021 roku</u> Główny dokument strategiczny na szczeblu województwa dolnośląskiego w zakresie ochrony środowiska. Główne cele strategiczne ujęte w dokumencie to: 1. Kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa z zachowaniem równowagi ekologicznej pomiędzy wykorzystaniem walorów przestrzeni, a rozwojem gospodarczym (poprawa jakości życia i zachowanie wartości środowiska). 2. Budowa i modernizacja dróg o podwyższonym standardzie technicznym ze szczególnym uwzględnieniem aspektu ekologicznego. 3. Ograniczenia negatywnego oddziaływania procesów przemysłowych na środowisko poprzez wdrożenie prośrodowiskowego modelu produkcji oraz zasad planowania przestrzennego i obowiązujących przepisów prawnych. 4. Ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko mieszkalnictwa i przemysłu. 5. Zrównoważony rozwój rolnictwa z poszanowaniem walorów środowiska i różnorodności biologicznej województwa. 6. Rozwój turystyki i rekreacji z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska. 7. Kształtowanie proekologicznych postaw konsumpcyjnych. 8. Trwała poprawa jakości powietrza atmosferycznego. 9. Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii 10. Dążenie do osiągnięcia dobrego stanu i potencjału wód powierzchniowych i podziemnych pod względem jakościowym określonych przez Ramową Dyrektywę Wodną (Dyrektywę 2000/60/WE). 11. Wyeliminowanie wyrobów zawierających azbest ze środowiska. 12. Unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest. 13. Ochrona gleb przed degradacją oraz rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych. 14. Poprawa klimatu akustycznego na obszarach, gdzie zostały przekroczone wartości normatywne oraz zabezpieczanie pozostałych obszarów przed zagrożeniem wystąpienia ponadnormatywnej emisji hałasu. 15. Ochrona przed negatywnym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych. 16. Tworzenie spójnego i nowoczesnego systemu zarządzania gospodarką wodną z uwzględnieniem zasad ochrony środowiska. 17. Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin w zakresie ich rozpoznania, wydobycia i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych. 18. Zrównoważony rozwój sektora energetycznego zmierzający do poprawy efektywności energetycznej we wszystkich sektorach gospodarki w województwie dolnośląskim (bezpieczeństwo energetyczne). 19. Ukształtowanie spójnego przestrzennie systemu obszarów podlegających ochronie prawnej oraz pozostałych terenów zieleni. 20. Rozwijanie zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej. 21. Kształtowanie prawidłowych wzorców zachowań wszystkich grup społeczeństwa w odniesieniu do konkretnych sektorów środowiska w ramach podejmowanych inicjatyw z zakresu edukacji ekologicznej. 22. Upowszechnienie i zapewnienie każdemu mieszkańcowi dostępu do informacji z zakresu ochrony

	środowiska i wynikających z tego korzyści zdrowotnych, ekologicznych oraz ekonomicznych oraz zapewnienie udziału w postępowaniach na rzecz ochrony środowiska. 23. Ograniczenie ryzyka wystąpienia zagrożeń środowiska spowodowanych przez potencjalne źródła awarii przemysłowych. 24. Ograniczenie negatywnych skutków powodzi i suszy oraz minimalizowanie ryzyka występowania sytuacji nadzwyczajnych z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju oraz poszanowaniem zasobów przyrody i niepogarszania stanu środowiska. 25. Dążenie do minimalizowania ryzyka pożarowego. 26. Zwiększenie bezpieczeństwa transportu substancji niebezpiecznych poprzez zastosowanie efektywnych i sprawdzonych rozwiązań (minimalizacja ryzyka).
17	<u>Program Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego</u> Cel strategiczny: Stworzenie systemu gospodarki odpadami zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju i opartego na hierarchii sposobów postępowania z odpadami komunalnymi. Do głównych celów dokumentu mających wpływ na Program ochrony środowiska należy zaliczyć w szczególności: 1. Objęcie wszystkich mieszkańców zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych oraz systemem selektywnego zbierania odpadów najpóźniej do 2015 2. Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów w 2020 r. nie więcej niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. 3. Zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do maksymalnie 60% wytworzonych odpadów do końca 2014 r. 4. Przygotowanie do ponownego wykorzystania i recyklingu materiałów odpadowych (papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło) z gospodarstw domowych oraz odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych minimum 50% masy do 2020 r. 5. Eliminowanie praktyk nielegalnego składowania odpadów. 6. Budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury służącej gospodarowaniu odpadami.
18	<u>Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020</u> Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 została przyjęta uchwałą nr XXXII/932/13 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 28 lutego 2013 r. Celem głównym dokumentu jest „Nowoczesna gospodarka i wysoka jakość życia w atrakcyjnym środowisku”. Strategia wyznacza również 8 celów szczegółowych, w tym cel 4.; Ochrona środowiska naturalnego efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa.
19	<u>Program ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego.</u> Uchwałą Nr XLVI/1544/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 lutego 2014 r. przyjęto Program ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego. Integralną częścią tego dokumentu jest pięć załączników (programy ochrony powietrza dla: strefy aglomeracja wrocławska, strefy miasto Legnica, strefy miasto Wałbrzych, strefy dolnośląskiej + plany działań krótkoterminowych). Głównym celem dokumentu jest „przywrócenie naruszonych standardów jakości powietrza, a przez to poprawa warunków życia mieszkańców, podwyższenie standardów cywilizacyjnych oraz lepsza jakość życia (...)”. Zmniejszenie stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu w danej strefie do poziomów dopuszczalnych/docelowych i utrzymywania ich na takim poziomie.
20	<u>Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Dzierżoniowskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019</u> Uchwałą Nr XXVI/194/12 Rady Powiatu Dzierżoniowskiego z dnia 27 listopada 2012 przyjęto aktualizację Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Dzierżoniowskiego I. Ochrona wód Cele długoterminowe do roku 2019: Dążenie do osiągnięcia właściwych standardów wód powierzchniowych i podziemnych pod względem jakościowym poprzez ich ochronę przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł, komunalnych, przemysłowych i rolniczych. Cele krótkoterminowe do roku 2015: 1. Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom wód powierzchniowych i podziemnych ze źródeł komunalnych, przemysłowych i rolniczych.

	2. Rozwój i modernizacja infrastruktury techniczno-inżynierskiej w zakresie wodociągów i kanalizacji. 3. Zaspakajanie potrzeb mieszkańców w zakresie dostarczania odpowiedniej jakości i ilości wody pitnej. II. Ochrona powietrza. Cele długoterminowe do roku 2019: Utrzymanie wartości stężeń poszczególnych zanieczyszczeń powietrza co najmniej na poziomie określonym prawem lub poniżej tego poziomu Cele krótkoterminowe do roku 2015: 1. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze źródeł komunalnych, szczególnie tzw. niskiej emisji. 2. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze źródeł przemysłowych. 3. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze źródeł komunikacyjnych. 4. Sukcesywny wzrost wykorzystania alternatywnych źródeł energii. III. Klimat akustyczny. Cele długoterminowe do roku 2019: Poprawa klimatu akustycznego na terenie powiatu. Cele krótkoterminowe do roku 2015: 1. Ograniczenie występowania przekroczeń normatywnych hałasu komunikacyjnego. 2. Ograniczanie występowania przekroczeń normatywnych hałasu przemysłowego. IV. Promieniowanie elektromagnetyczne Cele długoterminowe do roku 2019: Kontrola i ograniczenie emisji niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego do środowiska Cele krótkoterminowe do roku 2015: Rozpoznanie stanu zagrożenia oddziaływania pól elektromagnetycznych V. Ochrona gleb. Cele długoterminowe do roku 2019: Ochrona gleb przed degradacją oraz rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych Cele krótkoterminowe do roku 2015: 1. Rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych 2. Ochrona gleb użytkowanych rolniczo. 3. Zmniejszenie degradacji wynikającej z zakwaszenia gleb VI. Ochrona lasów i terenów chronionych. Cele długoterminowe do roku 2019: Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu. Cele krótkoterminowe do roku 2015: 1. Ochrona dziedzictwa przyrody i zachowanie bioróżnorodności 2. Ochrona lasów i utrzymanie lesistości powiatu na dotychczasowym poziomie VII. Ochrona zasobów kopalin Cele długoterminowe do roku 2019: Ochrona zasobów kopalin i wód podziemnych Cele krótkoterminowe do roku 2015: Racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych oraz otoczenia ich ochroną przed ilościową i jakościową degradacją. VIII. Zarządzanie środowiskowe. Cele długoterminowe do roku 2019: Stworzenie mechanizmów stymulujących przystępowanie przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego. Cele krótkoterminowe do roku 2015: Usprawnienie wdrażania zarządzania środowiskiem.
21	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Dzierżoniowa na lata 2014-2020. Uchwała nr XLV/294/14 Rady Miejskiej Dzierżoniowa z dnia 27 stycznia 2014r. w sprawie uchwalenia Strategii Zrównoważonego Rozwoju Lokalnego Dzierżoniowa na lata 2014- 2020. Dokument wyznaczający najważniejsze kierunki rozwoju Dzierżoniowa.

	Cele horyzontalny: Wzrost jakości życia społeczności Miasta Dzierżoniów. Cele strategiczne: wspieranie sektora małych i średnich przedsiębiorstw, rozwój kreatywnego kapitału ludzkiego (zatrudnienie, edukacja, włączenie społeczne), rozwój infrastruktury społecznej i poprawa bezpieczeństwa publicznego, rozwój infrastruktury technicznej (w tym ekologicznej i transportowej), wspieranie rozwoju branży turystycznej, rozwój społeczeństwa cyfrowego, innowacyjności oraz gospodarki opartej na wiedzy, wzmacnianie marki Dzierżoniowa. Cele operacyjne mające szczególny wpływ na Program ochrony środowiska tj.: edukacja w zakresie znaczenia ekologii w rozwoju lokalnym, budowa miejsc aktywnego wypoczynku i rekreacji (w tym ogólnodostępnych ścieżek zdrowia z siłownią napowietrzną), podnoszenie bezpieczeństwa publicznego poprzez modernizację infrastruktury technicznej (m.in. oświetlenie ulic), poprawa czystości miejskiej przestrzeni, budowa i modernizacja miejsc parkingowych, osiągnięcie wskaźników określonych przez UE w obszarze ochrony środowiska, wspieranie projektów z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, poprawa infrastruktury transportowej w mieście (w tym budowa i remonty dróg), budowa i modernizacja sieci infrastruktury technicznej, budowa obwodnicy Dzierżoniowa, budowa centrum przesiadkowego, poprawa jakości komunikacji miejskiej, rewitalizacja parków i lepsze zagospodarowanie przestrzeni publicznej, budowa sieci ścieżek rowerowych (w ramach partnerstwa z innymi samorządami).
22	Wieloletni Plan Inwestycyjny Dokument strategiczny Gminy Miejskiej Dzierżoniów obejmujący listę wszystkich inwestycji planowanych do zrealizowania do 2023r. Inwestycje zostały pogrupowane w 14 działach. Dokument aktualizowany jest corocznie.
23	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Dzierżoniowa Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Dzierżoniowa określa politykę przestrzenną Gminy dla całego obszaru miasta, w tym m.in. zasady ochrony środowiska. Studium zostało uchwalone przez Radę miejską Dzierżoniowa w dniu 29 stycznia 2001r. uchwałą nr XLV/298/01. W latach 2007 - 2013 władze miasta dokonały kilkakrotnie jego zmian w odpowiedzi na pojawiające się potrzeby rozwojowe. Studium nie jest aktem prawa miejscowego.
24	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, jako akty prawa miejscowego, ustalają m.in. przeznaczenie terenów, ich sposoby zagospodarowania a także zasady ochrony środowiska. Zamierzenia inwestycyjne muszą być zgodne z ich ustaleniami. Plany opierają się na ustaleniach Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Dzierżoniowa.
25	Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych dla Gminy Miejskiej Dzierżoniów na lata 2014 - 2016 Dokument opisujący wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych będących w dyspozycji spółki Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. Plan określa w szczególności: planowany zakres usług wodociągowo-kanalizacyjnych; przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne w poszczególnych latach, przedsięwzięcia racjonalizujące zużycie wody oraz wprowadzanie ścieków, nakłady inwestycyjne w poszczególnych latach, sposoby finansowania planowanych inwestycji. Dokument aktualizowany jest na bieżąco. Obowiązujący plan obejmuje lata 2014-2016.
26	Program Zwiększenia Retencyjności Ziemi Dzierżoniowskiej na lata 2014-2020 Dokument zawiera analizę uwarunkowań przyrodniczych retencjonowania wody oraz ocenę ilościową i jakościową zasobów wód powierzchniowych i podziemnych na terenie powiatu dzierżoniowskiego. W programie przedstawiono ocenę aktualnych zdolności retencyjnych na obszarze Ziemi Dzierżoniowskiej oraz diagnozę problemów retencjonowania wody wynikającą z uwarunkowań przyrodniczych. W dokumencie przedstawiono kierunki działań, jakie można podjąć w zakresie możliwości zwiększenia zdolności retencyjnych Ziemi Dzierżoniowskiej. Kierunki działań: 1. Zwiększanie retencji glebowej poprzez upowszechnianie w gospodarce rolnej właściwych zabiegów i metod zalecanych przez Kodeks dobrej praktyki rolniczej. 2. Ograniczenie spływu powierzchniowego i zwiększenie zasilania wód podziemnych poprzez upowszechnianie w gospodarce rolnej sposobów użytkowania oraz agrotechnicznych zabiegów przeciwerozyjnych zalecanych przez Kodeks dobrej praktyki

	rolniczej (prowadzenie orki wzdłuż warstw – w poprzek spadku; wprowadzenie zakrzaceń, miedz wzdłuż warstw). 3. Weryfikacja istniejących rowów i urządzeń wodnomelioracyjnych oraz budowa i właściwa eksploatacja nowych (konserwacja i utrzymanie drożności rowów melioracyjnych i systemów drenarskich). 4. Zwiększanie lesistości kosztem wyłączenia z produkcji rolniczej gruntów marginalnych o niskiej wartości przyrodniczej. Tworzenie i ochrona zadrzewień śródpolnych oraz stref buforowych i miedz na terenach o intensywnej produkcji rolnej i wysokiej jakości bonitacyjnej gleb. Zachowanie lub odtwarzanie roślinności pasów brzegowych wzdłuż cieków i rowów odwadniających w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń biogenych (SBuf) . 5. Tworzenie i ochrona śródpolnych oczek wodnych. Odtwarzanie i ochrona przed zabudową terenów zalewowych. 6. Zachowanie i ochrona naturalnych koryt rzecznych na obszarach niezabudowanych. 7. Zachowanie bądź odtwarzanie naturalnych terenów retencyjnych. 8. Mała retencja w lasach (weryfikacja i konserwacja istniejących obiektów i urządzeń wodnomelioracyjnych oraz budowa i właściwa eksploatacja nowych; wykorzystanie mikrorzeźby terenu do kumulowania zasobów wodnych; rewitalizacja cieków i odtwarzanie zbiorników wodnych, zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych bagien, trzęsawisk, mszarów i torfowisk). 9. Mała retencja na terenach zurbanizowanych.
27	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii dla Dzierżoniowa – SEAP (plan gospodarki niskoemisyjnej) W dokumencie przedstawiona jest ocena stanu aktualnego i przewidywanego w zakresie emisji gazów cieplarnianych, wyznaczone są cele w zakresie redukcji emisji do powietrza oraz zadania pozwalające na osiągnięcie zakładanych celów. Do celów szczegółowych należy zaliczyć m.in. ograniczenie emisji CO₂ oraz emisji zanieczyszczeń z instalacji wykorzystywanych na terenie miasta, a także emisji pochodzącej z transportu, spełnienie norm w zakresie jakości powietrza, zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, zwiększenie efektywności wykorzystania/ wytwarzania/ dostarczania energii, zwiększenie świadomości mieszkańców dotyczącej ich wpływu na lokalną gospodarkę energetyczną oraz jakość powietrza.

W wyżej wymienionym wykazie znalazły się nadrzędne dokumenty strategiczne związane z rozwojem Polski, dokumenty krajowe sektorowe z zakresu ochrony środowiska oraz dokumenty o charakterze programowym/wdrożeniowym podejmowane na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Przedstawienie w Programie głównych celów tych dokumentów pozwala w sposób łatwy pokazać adekwatność i komplementarność Programu z wyżej wymienionymi dokumentami.

2. Ogólna charakterystyka miasta.

Miasto Dzierżoniów położone jest w południowej części województwa dolnośląskiego, u podnóża Gór Sowich. Obszar miasta leży w obrębie Kotliny Dzierżoniowskiej, stanowiącej część Przedgórza Sudetów. Miasto zajmuje w większości obniżenie doliny Piławy i jej zbocza. Istotnymi elementami krajobrazu są otaczające miasto wzniesienia: Góry Sowie (na zachód i południowy zachód), Wzgórza Bielawskie (na południu), północno-zachodni skraj Wzgórz Niemczańskich (na wschodzie – Wzgórza Krzyżowe i Wzgórza Gilowskie) oraz zachodnia część Wzgórz Kielczyńskich (na północy), z leżącą bezpośrednio za nimi Górą Ślężą.

Dzierżonów jest centrum administracyjno-usługowym powiatu dzierżoniowskiego. W mieście zlokalizowane są główne urzędy szczebla powiatowego oraz największa sieć szkół ponadgminnych. Od wielu lat zauważalny jest stały spadek ilości mieszkańców Dzierżoniowa. Liczba mieszkańców uległa zmniejszeniu z 36100 osób w 2004r. do 33024 osób w 2014r (podane liczby określają liczbę osób stale zameldowanych na terenie Dzierżoniowa).

Rynek pracy oraz liczba osób pozostających bez pracy są najważniejszym problemem społeczno-gospodarczym. Mimo stopniowego spadku bezrobocia nadal powiatowa stopa bezrobocia jest wysoka i wynosi 12,3% (dane na koniec sierpnia 2015r.) i jest większa od średniej w województwie dolnośląskim (9,0%). Problem bezrobocia jest jednym z ważniejszych wyzwań rozwojowych Dzierżoniowa. Turystyka, jako składnik bazy ekonomicznej miasta, posiada marginalne znaczenie. Rolnictwo, ze względu na znikomy areal gruntów rolnych, odgrywa niewielką rolę, zarówno jako miejsce pracy, jak i źródło dochodów budżetu miasta. Dzierżonów charakteryzuje się dużym procentowym zagospodarowaniem gruntów (grunty zabudowane i zagospodarowane stanowią 36% ogólnej powierzchni miasta), niewielkim udziałem zadrzewień i zakrzewień (0,3%) oraz brakiem terenów leśnych. W tabeli nr 2 przedstawione jest zestawienie powierzchni Dzierżoniowa w rozbiciu na sposób wykorzystania terenów.

Tabela 2. Wyszczególnienie gruntów na terenie Gminy Miejskiej Dzierżonów (dane Starostwo Powiatowe w Dzierżoniowie – dane na dzień 31.12.2014r.)

Powierzchnia całkowita gminy (ha)	Użytki rolne (ha)	Grunty zadrzewione i zakrzaczone (ha)	Grunty zabudowane i zurbanizowane (ha)	Grunty pod wodami (ha)	Użytki ekologiczne (ha)	Nieużytki (ha)
2007	1262	7	720	15	0	3

Średnia roczna temperatura w Dzierżoniowie jest na tym samym poziomie jak średnia województwa dolnośląskiego. Według danych odnotowanych w punkcie pomiarowym Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony środowiska zlokalizowanym przy ul. Piłsudskiego w Dzierżoniowie w latach 2010-2014 średnia temperatura roczna wahała się pomiędzy od 6,4°C do 8,7°C a średni opad roczny od 540mm do 756mm.

3. Analiza stanu środowiska naturalnego oraz działań realizowanych w obszarze środowiska.

3.1. Odpady komunalne

Na prawidłowe funkcjonowanie systemu gospodarki odpadami komunalnymi ma wpływ wiele czynników, w szczególności: sposób odbioru odpadów z nieruchomości, skuteczność selektywnej zbiórki odpadów przeznaczonych do recyklingu, skuteczność zbierania odpadów problemowych wytwarzanych w gospodarstwach domowych, dostępność instalacji przetwarzania odpadów, w tym kompostowania odpadów, świadomość społeczna w zakresie postępowania z odpadami wytwarzanymi

w gospodarstwach domowych. Mimo, że przed 1 lipca 2013r. samorządy gminne w Polsce nie były bezpośrednio odpowiedzialne za prowadzenie systemu gospodarki odpadami komunalnymi władze miasta Dzierżoniowa od wielu lat prowadziły działania w tym zakresie. W 2003r. miasto przystąpiło do pilotażowego programu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych metodą workową. Pierwszym osiedlem, na którym wprowadzono selektywną zbiórkę metodą workową było Osiedle Makowe. W roku następnym selektywną zbiórkę wprowadzono na Osiedlu Młodych, a następnie w roku 2005 rozszerzono o Osiedle Zielone. Poza selektywną zbiórką metodą workową była rozwijana selektywna zbiórka z wykorzystaniem gniazd segregacyjnych (metoda pojemnikowa oparta o cztery pojemniki o pojemności około 1m³). System pojemnikowy przeznaczony jest dla mieszkańców zamieszkujących w zabudowie wielomieszkaniowej. W obu metodach selektywną zbiórką były objęte odpady: szkło białe, szkło kolorowe, plastik i makulatura. Dodatkowym elementem systemu gospodarki odpadami był utworzony w 2003 roku dobrowolny punkt oddawania odpadów komunalnych przy ul. Bielawskiej w Dzierżoniowie. Funkcjonowanie tego punktu umożliwiało mieszkańcom Dzierżoniowa legalne i bezpłatne pozbywanie się odpadów problemowych wytwarzanych w gospodarstwach domowych tj. odpadów wielkogabarytowych i odpadów budowlanych i remontowych. W następnych latach powiększał się asortyment przyjmowanych odpadów o zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, przeterminowane leki, opony, odpady niebezpieczne, odpady zielone. Między innymi dzięki wcześniej wdrożonym działaniom oraz odpowiedniemu zaplanowaniu działań wynikających ze zmiany prawa (zgodnie z nowelizacją ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z dniem 1 lipca 2013r. samorządy gminne przejęły obowiązki prowadzenie gospodarki odpadami komunalnymi) nowy system gospodarki odpadami w Dzierżoniowie został wdrożony bez większych przeszkód i nie spowodował niezadowolenia mieszkańców, jak to mało miejsce w innych miastach Polski.

Gmina Miejska Dzierżoniów jest członkiem Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7, który zgodnie z przyjętym przez Radę Miejską Dzierżoniowa statutem przejął uprawnienia i obowiązki miasta w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi (*szczegółowy zakres przekazanych obowiązków i uprawnień zawarty jest w statucie stanowiącym załącznik do Uchwały Rady Miejskiej Dzierżoniowa NR XXX/208/12 z dnia 28 grudnia 2012r. w sprawie przyjęcia zmian w statucie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7*). Członkami Związku poza Gminą Miejską Dzierżoniów jest Gmina Dzierżoniów oraz Gmina Niemcza. Zakres wprowadzonego systemu gospodarki odpadami na terenie gmin obejmuje odbiór odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych. Odpady z nieruchomości niezamieszkałych odbierane są na starych zasadach tj. właściciel nieruchomości zobowiązany jest do podpisania umowy z podmiotem gospodarczym odbierającym odpady komunalne posiadającym wpis do rejestru działalności regulowanej prowadzonego przez Związek Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7. Zgodnie z prowadzonym rejestrem na koniec 2014r. ilość podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru wynosi 13. Niemniej jednak w 2015r. tylko dwa podmioty faktycznie wykonują usługę odbioru odpadów komunalnych z terenu Dzierżoniowa, tj: Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. ul. Bielawska 15,

58-200 Dzierżoniów oraz Zakład Usług Komunalnych Tadeusz Drozdowski, ul. Bielawska 6, 58-250 Pieszycy. W grudniu 2014r. zostały rozstrzygnięte zorganizowane przez Związek Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7 przetargi dla trzech gmin członkowskich w zakresie odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych. Okres świadczenia usługi określono na 4 lata. Najkorzystniejsze oferty w postępowaniach przetargowych złożyły podmioty, które świadczyły usługi od 1 lipca 2013r. do 31 grudnia 2014r. tj:

- 1) na terenie Gminy Miejskiej Dzierżoniów– Konsorcjum: Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. z Dzierżoniowa z Zakładem Usług Komunalnych Tadeusz Drozdowski z Pieszyc,
- 2) na terenie Gminy Dzierżoniów – Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. z Dzierżoniowa,
- 3) na terenie Gminy Niemcza - Zakład Usług Komunalnych Tadeusz Drozdowski z Pieszyc.

W ramach systemu odbioru odpadów komunalnych, na podstawie złożonych deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, na koniec roku 2014 odpady komunalne odbierane były od 38 432 mieszkańców, z czego:

- 1) Gmina Miejska Dzierżoniów: 27356 osób (w tym: 25888 deklarujących segregację, 1477deklarujących brak segregacji),
- 2) Gmina Dzierżoniów: 6 817 osób (w tym: 5041 deklarujących segregację, 1776 deklarujących brak segregacji),
- 3) Miasto i Gmina Niemcza: 4259 osób (w tym: 3622 deklarujących segregację, 637 deklarujących brak segregacji).

W ramach prowadzonego przez ZGPD-7 systemu gospodarki odpadami komunalnymi odebrane od mieszkańców odpady kierowane są do Ekologicznego Centrum Odzysku w Bielawie. Instalacja prowadzona jest przez Zakład Usług Komunalnych Tadeusz Drozdowski z siedzibą w Pieszycach. Instalacja zaliczona jest do regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych i jest uprawniona do odbioru i przetwarzania odpadów komunalnych. Zakład umożliwia przetwarzanie odpadów zmieszanych na ścieżce sortowniczej, kompostowanie bioodpadów, kompostowanie odpadów zielonych, demontaż odpadów wielkogabarytowych, doczyszczanie selektywnie zbieranych odpadów, magazynowanie odpadów. W celu ograniczenia ilości odpadów trafiających na składowisko właściciel Ekologicznego Centrum Odzysku planuje uruchomienie produkcji alternatywnego paliwa RDF z przetworzonych odpadów komunalnych.

W chwili obecnej w ramach systemu odbioru odpadów komunalnych selektywna zbiórka odpadów prowadzona jest dwoma metodami tj. metodą workową i metodą pojemnikową. Metoda workowa prowadzona jest w zwartej zabudowie jednorodzinnej i oparta jest na gromadzeniu szkła białego, szkła kolorowego, plastiku oraz makulatury w dostarczonych przez podmiot odbierający odpady w oznaczonych workach. Worki z selektywnie zebranymi przez właścicieli nieruchomości odpadami odbierane są raz w miesiącu. Ilość nieruchomości objętych systemem workowym w Dzierżoniowie wynosi 1286 nieruchomości. Na pozostałych terenach obowiązuje metoda pojemnikowa. Oparta jest ona na gniazdach segregacyjnych, które wyposażone są w cztery pojemniki

do gromadzenia szkła białego, szkła kolorowego, plastiku oraz makulatury. Na terenie Dzierżoniowa zlokalizowanych jest 81 gniazda segregacyjne (na koniec 2014 było 75 gniazd). Uzupełnieniem systemu jest punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych przy ul. Bielawskiej 15, który umożliwia mieszkańcom Dzierżoniowa pozbycie się odpadów problemowych m.in. odpady wielkogabarytowe, odpady remontowe i budowlane, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, przeterminowane leki, opony, odpady niebezpieczne, odpady zielone. W ramach systemu w październiku 2015r. została przeprowadzona zbiórka odpadów wielkogabarytowych. Właściciele nieruchomości mieli możliwość wystawienia odpadów wielkogabarytowych przy nieruchomościach. Dodatkowym działaniem mającym wpływ na efektywność selektywnej zbiórki jest prowadzenie zbiórki odpadów w ramach konkursów ekologicznych organizowanych przez Urząd Miasta w jednostkach oświatowych, w ramach których zbierana jest makulatura i zużyte baterie. W poniższych tabelach pokazane są efekty konkursów ekologicznych w latach 2003-2014.

W tabeli nr 5 została podana masa odpadów komunalnych odebranych w latach 2010-2014 z terenu z Dzierżoniowa. Dane zawarte w tabeli zostały określone na podstawie sprawozdań dostarczanych przez podmioty odbierające odpady. Można zauważyć, że łączna masa odebranych zmieszanych odpadów komunalnych sukcesywnie maleje natomiast wzrasta ilość segregowanych odpadów. Poziom recyklingu odpadów: papieru, plastiku, szkła i metalu [%] w latach 2012 – 2014 zwiększył się z poziomu 17,6% do 32,4%. Osiągane poziomy recyklingu papieru, plastiku, szkła i metalu, recyklingu odpadów budowlanych i rozbiórkowych oraz poziom redukcji składowania odpadów biodegradowalnych przewyższają wymagane poziomy określone w przepisach prawa. Mając powyższe na uwadze można stwierdzić, że wprowadzony w połowie 2013r. nowy system gospodarki odpadami komunalnymi został prawidłowo wdrożony, dzięki czemu nie wystąpiły uciążliwości dla mieszkańców przy jednoczesnym osiągnięciu celów środowiskowych określonych przepisami prawa.

Tabela nr 3. Ilość zbieranej makulatury w szkołach podstawowych i gimnazjalnych w ramach konkursu „Zbieramy makulaturę w szkole”.

Rok szkolny	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Papier i tektura (Mg))	50,7	75,2	87,10	100,08	83,83	73,61	76,65	55,45	83,92	63,42	68,03

Tabela nr 4. Ilość zbieranych baterii w szkołach podstawowych i gimnazjalnych oraz przedszkolach w ramach konkursu „Zbieramy zużyte baterie”.

Rok szkolny	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Ilość baterii (sztuki)	22.414	35.379	49.107	65.597	67.952	100.865	137.535	118.462	150.810	181.351	187.968

Tabela nr 5. Masa odebranych odpadów komunalnych w latach w latach 2010-2014

Lata	Nie segregowane odpady komunalne (20 03 01) (tona)	Papier i tektura (15 01 01, 20 01 01) (tona)	Opakowania z tworzyw sztucznych (15 01 02) (tona)	Opakowania ze szkła (150107) (tona)	Odpady wielkogabarytowe (20 03 07) (tona)	ZSEE (20 01 36) (tona)	Poziom redukcja składowania odpadów biodegradowalnych [%]		Poziom recyklingu odpadów: papieru, plastiku, szkła i metalu [%]		Poziom recyklingu odpadów budowlanych i rozbiórkowych innych niż niebezpieczne [%]	
		Selektywna zbiórka					osiągnięty	wymagany	osiągnięty	wymagany	osiągnięty	wymagany
2014	10 564,4	388,9	171,7	173,4	240,2	3,9	1,2	50	32,4	14	100	38
2013	10 968,0	325,7	151,8	223,4	145,5	13,6	1,4	50	27,7	12	100	36
2012	11 332,3	269,3	128,2	220,6	91,4	12,8	62,9	75	17,6	10	100	30
2011	11 754,5	174,5	61,6	183,9	95,7	10,85	-	-	-	-	-	-
2010	12 102,3	176,0	49,0	129,5	109,1	13,9	-	-	-	-	-	-

Ważną grupą odpadów ze względu na zagrożenie dla środowiska oraz cele ekologiczne Polski są odpady zawierające azbest. Ze względu na szkodliwość wyrobów azbestowych dla zdrowia ich produkcja zakazana została w Polsce ustawą o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z którą do 28 września 1998 r. zakończono produkcję płyt azbestowo - cementowych, zaś od 28 marca 1999 r. obowiązuje zakaz stosowania obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. Na poziomie krajowym cele i zadania związane z usuwaniem azbestu określa „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032”, uchwalony przez Radę Ministrów w dniu 14 lipca 2009 r., zmieniony uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r. Wdrażanie w/w krajowego programu usuwanie azbestu oparte powinno być na gminnych programach (gminy zostały zobligowane do opracowania własnych programów w tym zakresie). Tak więc podstawowym celem programów gminnych jest realizacja programu krajowego tj. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032”. Program zakłada, że całkowite usunięcie wyrobów zawierających azbest ma nastąpić do roku 2032. Program zakłada także pomoc finansową dla właścicieli obiektów realizujących zadania usuwania i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest. Mając powyższe na uwadze w niniejszym Programie zostały zamieszczone cele i zadania środowiskowe związane z usuwaniem azbestu, co w pełni realizuje założenia krajowego programu.

Ważność zadań związanych z eliminowaniem ze środowiska wyrobów zawierających azbest wynika z zagrożenia, które niesie za sobą niewłaściwe postępowanie z tymi wyrobami. Chorobotwórcze działanie azbestu następuje w wyniku wdychania włókien azbestowych, które powstają podczas korozji materiałów i mechanicznej obróbki materiałów zawierających azbest, w szczególności przy niewłaściwie prowadzonych remontach lub składowaniu. Dopóki włókna azbestu nie są uwalniane do powietrza i nie występuje ich wdychanie przez człowieka, wyroby zawierające azbest nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Poziom zagrożenia azbestem uzależniony jest od rodzaju azbestu, rozmiaru włókien, stężenia włókien w powietrzu, czasu przebywania w atmosferze występowania włókien azbestowych. Im wymiary włókien są mniejsze, tym zwiększa się zagrożenie zmian chorobowych o charakterze nowotworowym. Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, które przedostając się do pęcherzyków płucnych mogą penetrować tkankę płucną. W efekcie oddziaływania pyłów azbestowych stwierdzono możliwość występowania takich schorzeń jak: pylica azbestowa, rak płuc, zmiany opłucnowych, międzybłonna opłucnej.

Na terenie Dzierżoniowa, podobnie jak w innych częściach Polski, występują głównie wyroby zawierające azbest w postaci azbestowo-cementowych pokryć dachowych oraz rur. W 2008 r. została przeprowadzona inwentaryzacja pokryć dachowych zawierających azbest na terenie powiatu dzierzoniowskiego, która była prowadzona na zlecenie Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZPD-7. Inwentaryzacja została zaktualizowana w sierpniu 2011 r. i jest systematycznie uzupełniania na podstawie informacji otrzymywanych od właścicieli nieruchomości. Zebrane informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania azbestu są wprowadzane do Bazy Azbestowej (www.bazaazbestowa.gov.pl). Pierwotnie na terenie Dzierżoniowa zostały zinwentaryzowane 63

podmioty/nieruchomości, na których znajdują się wyroby zawierające azbest - wyroby w formie pokryć dachowych oraz rur. Łączna powierzchnia pokryć dachowych wynosiła ok. 8.500 m² o wadze około 93 ton (*przy założeniu że 1 m² pokrycia dachowego waży 11 kg, zgodnie z „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”*). Łączna długość rur zawierających azbest wynosi 6.700 m o wadze około 268 ton. Są to sieci wodociągowe zarządzane przez Wodociągi i Kanalizację Sp. z o.o. w Dzierżoniowie.

W okresie od kwietnia 2012 r. do sierpnia 2013 r. Związek Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7 realizował program usuwania azbestu z terenu gmin członkowskich, w tym Dzierżoniowa. Na ten cel pozyskano dotację w wysokości 170.000,00 zł z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 200.087,62 zł. Prace polegały na demontażu pokryć dachowych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych oraz zabezpieczeniu i przygotowaniu do transportu oraz przewiezieniu na składowisko odpadów niebezpiecznych w Wałbrzychu. W ramach zadania zostały usunięte wyroby budowlane zawierające azbest o powierzchni ok. 12,8 tys. m² i wadze 228,4 ton, w tym z terenu Dzierżoniowa — z 17 nieruchomości, o wadze 34,5 tony. W dniu 26 lutego 2015 r. ZGPD-7 ponownie złożył wniosek o dotację na usuwanie azbestu, w ramach naboru prowadzonego przez WFOŚiGW we Wrocławiu. W dniu 24 lipca 2015r. została podpisana umowa z WFOŚiGW we Wrocławiu. Pozyskano dotację na ten cel w wysokości: 110 000,00 zł. Koszt usunięcia i utylizacji azbestu w ramach zadania pokrywany był w całości przez Związek (właściciel nieruchomości nie ponosił kosztów usunięcia i unieszkodliwienia azbestu). Rzeczywisty całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 130 053,00 zł. W ramach zadania usunięto materiały budowlane zawierające azbest (pokrycia dachowe) o pow. około 14 tys. m² i wadze 237,86 ton w tym:

- z terenu miasta Dzierżoniów z 11 nieruchomości, o wadze 26,37 tony;
- z terenu gminy Dzierżoniów z 48 nieruchomości, o wadze 146,97 tony;
- z terenu Miasta i Gminy Niemcza: z 11 nieruchomości, o wadze 64,52 tony.

Obecnie na terenie Dzierżoniowa zinwentaryzowanych pozostaje jeszcze 48 nieruchomości, na których znajdują się pokrycia dachowe zawierające azbest. Łączna powierzchnia pokryć wynosi ok. 5.400 m² o wadze około 60 ton.

Tabela 6. Ilość zinwentaryzowanych i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest na terenie Dzierżoniowa. (wielkości w kg., wg. www.bazaazbestowa.gov.pl na dz. 30.11.2015 r.)

Zinwentaryzowane (kg)			Unieszkodliwione (kg)			pozostałe do unieszkodliwienia (kg)		
razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne
431 913	117 242	314 671	80 360	60 890	19 470	351 553	56 352	295 201

Tabela 7. Ilość zinwentaryzowanych i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest na terenie Dzierżoniowa z wyszczególnieniem rodzaju wyrobu zawierającego azbest..

Rodzaj wyrobu	Zinwentaryzowane (kg)			Unieszkodliwione (kg)			pozostałe do unieszkodliwienia (kg)		
	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne	razem	osoby fizyczne	osoby prawne
Płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie	32 149	6 310	25 839	4 000	4 000	0	28 149	2 310	25 839
Płyty azbestowo-cementowe faliste dla budownictwa	115 332	110 932	4 400	56 890	56 890	0	58 442	54 042	4 400
Rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi	284 430	0	284 430	19 470	0	19 470	264 960	0	264 960
Taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki	2	0	2	0	0	0	2	0	2

3.2. Wody powierzchniowe.

Miasto Dzierżoniów leży na przedgórzu Gór Sowich. Góry Sowie i ich przedgórze odwadniane są od południowego zachodu i północnego zachodu przez dopływy Bystrzycy. Należy do nich rzeka Piława. Rzeki Gór Sowich mają charakter górskich potoków, w większości płynących głęboko wciętymi, wąskimi i niekiedy skalistymi dolinami. Przy podwyższonych sumach opadów atmosferycznych, powoduje to występowanie gwałtownych wezbrań, które mogą stanowić niekiedy zagrożenie powodziowe, zwłaszcza na obszarze przedgórskim. Typowym dla rzek tego obszaru jest także występowanie bardzo niskich stanów, wówczas w części potoków przepływ może całkowicie zanikać. Dorzecze Piławy cechuje znacznie niższy odpływ jednostkowy, niż innych górskich terenów dorzecza Bystrzycy. Wiązać to należy ze zjawiskiem cienia opadowego, występującego po wschodniej stronie Gór Sowich. Wskaźnik odpływu jednostkowego jest podstawową, ogólną miarą zasobów wodnych zlewni. Jego obniżone wartości w obrębie dorzecza Piławy świadczą, iż tereny te nie cechuje bogactwo zasobów wodnych. Na obszarze Gór Sowich wezbrania występują głównie w okresie letnim (VII-VIII), natomiast niżówki występują zarówno w okresie letnim (VI-VIII), jak też i w jesiennym (IX-X). Obserwacje stanów wody Piławy prowadzone są na wodowskazu w Dzierżoniowie przy ul. Kopernika. Parametry hydrauliczne koryta Piławy radykalnie zmieniły się w wyniku budowy w latach siedemdziesiątych koryta kamiennego. Po wykonaniu tych prac nastąpiła poprawa warunków hydraulicznych przewodzenia wód wezbraniowych. Koryto Piławy w Dzierżoniowie jest obecnie lepiej przystosowane do przepuszczenia wysokich fal wezbraniowych. Przepływ jest obecnie szybszy, a warstwa wody w korycie mniejsza. Rezultatem jest jednak przyspieszone pojawianie się szczytu fali wezbraniowej poniżej Dzierżoniowa. Skutki tego mogą być negatywne wtedy, gdy doprowadzi to do nałożenia się fali z Dzierżoniowa na fale wezbraniowe rzek uchodzących do Piławy poniżej miasta.

Największą rzeką przepływającą przez Dzierżoniów jest rzeka Piława, która jest prawobrzeżnym dopływem Bystrzycy. Całkowita powierzchnia zlewni Piławy wynosi 360,8 km². Rzeką ma swoje źródła w okolicy wsi Kluczowa. Całkowita długość rzeki Piławy wynosi 45,6 km. Średni roczny przepływ Piławy w profilu Mościsko (powierzchnia zlewni 291,3 km², 21-letni okres obserwacji 1963-1983) wynosi 2,23 m³/s, natomiast przepływy ekstremalne mieszczą się w przedziale od 0,09 do 114 m³/s. Średni odpływ jednostkowy dla tej zlewni wynosi 7,7 dm³/s·km², minimalny 0,31 dm³/s·km², a maksymalny 391 dm³/s·km².

Rzeka Piława jest bezpośrednim lub pośrednim odbiornikiem ścieków odprowadzanych z oczyszczalni ścieków położonych w Dzierżoniowie, Bielawie, Piławie Górnej i Mościsku. Do oczyszczalni, które odprowadzają ścieki bezpośrednio do rzeki Piława zaliczamy:

- 1) mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię w Piławie Górnej
- 2) mechaniczno – biologiczną, z podwyższonym stopniem usuwania biogenów, oczyszczalnię w Dzierżoniowie,

Do oczyszczalni, które odprowadzają ścieki do dopływów rzeki Piławy zaliczamy:

- 1) mechaniczno-biologiczną, z podwyższonym stopniem usuwania biogenów, oczyszczalnię w Bielawie odprowadzającą ścieki do potoku Brzęczek,
- 3) mechaniczno – biologiczną oczyszczalnię w Mościsku, odprowadzającą ścieki do potoku Gniłego.

Badania monitoringowe jakości rzeki Piława prowadzone są przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu (WIOŚ), zgodnie z przyjętym Programem Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa Dolnośląskiego. Jakość wody w rzece Piławie bada się w dwóch przekrojach pomiarowych:

- 1) powyżej ujścia Gniłego Potoku – 23,4 km (powiat dzierżoniowski)
- 2) ujście do Bystrzycy - miejsce pomiaru Biegoszów (powiat świdnicki).

W 2013r. w ramach prowadzonego przez WIOŚ monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych na obszarach wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych została przeprowadzona ocena jakości wód rzeki Piława. Ocenę prowadzono na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9.11.2011r. w sprawie kwalifikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych. Ocena eutrofizacji rzeki Piława została przeprowadzona na podstawie wyników pomiarów uzyskanych dla elementów biologicznych tj. fitobentos (wskaźnik okrzemkowy) oraz wskaźników fizykochemicznych tj. BZT₅, OWO, azot amonowy, azot Kjeldahla, azot azotanowy, azot ogólny i fosfor ogólny. W tabeli nr 8 podane są wyniki pomiarów wraz z oceną spełnienia wymogów dla jednolitych części wód powierzchniowych JCWP.

Tabela 8. Wyniki pomiarów jakości wód rzeki Piława wraz z oceną spełnienia wymogów dla jednolitych części wód powierzchniowych JCWP (dane WIOŚ za rok 2013).

Lp	Nazwa ocenionej Jednolitej Części Wód	Fotobentos IO	BZT ₅ (mg O ₂ /l)	OWO (mg C/l)	Azot amonowy (mg N-NH ₄ /l)	Azot Kjeldahla (mg N/l)	Azot azotanowy (mg N-NO ₃ /l)	Azot ogólny (mg N/l)	Fosforany (mg PO ₄ /l)	Fosfor ogólny (mg P/l)	Ocena spełnienia wymogów
1	Punkt pomiarowy - Piława od źródła do Gnilnego Potoku	0,27	6,47	8,87	1,69	2,32	3,14	5,64	2,30	0,87	Nie
2	Punkt pomiarowy - Piława od Gnilnego Potoku do Bystrzycy	0,27	4,98	7,52	0,56	1,40	3,83	5,32	1,71	0,77	Nie

Ocena spełnienia wymogów dla jednolitych części wód powierzchniowych wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych	Tak	Nie
--	-----	-----

Pokazane w powyższej tabeli wartości parametrów biologicznych i fizyko-chemicznych wskazują na brak spełnienia wymogów dla jednolitych części wód powierzchniowych. Wskaźnikami decydującymi o tym były przekroczenia fitobentosu oraz stężenia fosforów.

Monitoring jednolitych części wód powierzchniowych na obszarach wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych za rok 2014 prowadzono w miejscach, gdzie stwierdzono oddziaływanie punktowych i rozproszonych źródeł komunalnych (oczyszczalnie ścieków, nieuporządkowana gospodarka ściekowa, brak kanalizacji). Ocena eutrofizacji JCWP dotyczyła elementu biologicznego – fitobentos (wskaźnik okrzemkowy IO) oraz wskaźników fizykochemicznych: BZT₅, OWO, azot amonowy, azot Kjeldahla, azot azotanowy, azot ogólny, fosforany i fosfor ogólny. W tabeli 9 została przedstawiona ocena spełnienia wymogów dla JCWP w trzech punktach

Tabela 9. Ocena spełnienia wymogów dla JCWP na obszarach chronionych wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych za rok 2014 (Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych na terenie województwa dolnośląskiego za rok 2014, opracowana w 2015 r. przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu)

Nazwa ocenianej JCWP	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Badane oznaczenia									Ocena spełnienia wymagań
		fitobentos	BZT5	OWO	Azot amonowy	Azot Kjeldahla	Azot azotanowy	Azot ogólny	Fosforany	Fosfor ogólny	
											TAK/NIE
Piława od źródła do Gniłego Potoku	Piława – powyżej ujścia Gniłego Potoku	N	T	T	T	T	T	T	N	N	N
	Pieszyci Potok – powyżej Pieszyc	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Piława od Gniłego Potoku do Bystrzycy	Piława – ujście do Bystrzycy	N	T	T	T	T	T	T	N	N	N

Analizując dane wieloletnie z monitoringu prowadzonego przez WIOŚ w zakresie zanieczyszczenia wód powierzchniowych można zauważyć, że wody rzeki Piława są silnie zanieczyszczone. Niemniej jednak w ostatnich latach obserwuje się systematyczny spadek zanieczyszczeń mających największy wpływ na jakość wód, w szczególności spadek zanieczyszczeń organicznych oraz biogennych. Na poprawę jakości wody mają bezpośredni wpływ inwestycje prowadzone w gminach powiatu dzierzoniowskiego w ramach projektu „Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gmin powiatu dzierzoniowskiego – etap I”. Projekt ten jest w trakcie realizacji i zgodnie z jego założeniami cele ekologiczne zostaną w pełni osiągnięte na przełomie 2015-2016r. Największy wpływ na ograniczenie zanieczyszczenia rzeki Piława miały następujące zadania z projektu: modernizacja oczyszczalni ścieków w Dzierżoniowie, rozbudowa kanalizacji sanitarnej w gminach i włączanie nieruchomości do kanalizacji sanitarnej, rozdział kanalizacji ogólnospławnej na kanalizację sanitarną i deszczową. W ramach tego projektu realizowane były także zadania związane z modernizacją i rozbudową stacji uzdatniania wody w Kamionkach i Lubachowie oraz stacji uzdatniania wody przy ul. Cichej w Dzierżoniowie.

Bardzo istotnym elementem gospodarki wodno-ściekowej jest jakość wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia. Woda dostarczana przez Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. mieszkańcom powiatu dzierzoniowskiego pochodzi m.in. z wód powierzchniowych tj. Zbiornik Lubachów oraz ujęć wód zlokalizowanych w Górach Sowich. Zbiornik Lubachów utworzony został w górnym biegu rzeki Bystrzycy. Zbiornik jest ujęciem wody pitnej i przemysłowej dla Dzierżoniowa, Bielawy i Pieszyc. Ponadto pełni funkcję energetyczną i

przeciwpowodziową. Zgodnie z ustawą *Prawo wodne*, monitoringiem objęte są jednolite części wód powierzchniowych, które dostarczają średnio 100 m³/d wody przeznaczonej do spożycia. Na terenie powiatu dzierzoniowskiego jest to ujęcie „Kamionki” oraz „Zbiornik Lubachów”. W ramach monitoringu WIOŚ prowadzona jest ocena spełniania wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia. Zgodnie z obowiązującymi przepisami występują trzy kategorie jakości wody tj. kategoria A1 (oznacza wodę wymagającą prostego uzdatniania fizycznego), A2 (oznacza wodę wymagającą typowego uzdatniania fizycznego i chemicznego) i A3 (oznacza wodę wymagającą wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego). Wody oznaczone „poza kategorią A3” oznaczają wodę powierzchniową gorszej jakości niż jakość określona dla kategorii A3.

Kategorie jakości ujęć wód (*źródło: Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych na terenie województwa dolnośląskiego za rok 2014, opracowana w 2015 r. przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu*):

1. Ujęcie Kamionki zlokalizowane na JCWP Piława od źródła do Gniłego Potoku:

Parametry fizykochemiczne:

- temperatura, zapach, barwa, zawiesina ogólna, BZT₅, ogólny węgiel organiczny, % nasycenia tlenem, chemiczne zapotrzebowanie tlenu, przewodność, siarczany, chlorki, odczyn, amoniak, azot Kjeldahla, azotany, fosforany, arsen, bar, bor, chrom sześciowartościowy, chrom ogólny, cynk, miedź, węglowodory ropopochodne, cyjanki wolne, selen, wanad, fluorki, kadm i jego związki, ołów i jego związki, rtęć i jego związki, nikiel i jego związki, WWA, pestycydy ogółem, żelazo, mangan, substancje powierzchniowo czynne anionowe – A1,
- fenole lotne (indeks fenolowy) – A2,

Parametry mikrobiologiczne:

- bakterie grupy coli, bakterie grupy coli typu kałowego, paciorkowce kałowe – enterokoki – A2.
- Kategoria jakości wód – A2.

2. Ujęcie Zbiornik Lubachów zlokalizowanego na JCWP Bystrzyca od Walimki do Piławy:

Parametry fizykochemiczne:

- temperatura - A1, zapach - A1, barwa - A2, zawiesina ogólna - A1, BZT₅ – poza A3, ogólny węgiel organiczny - A3, % nasycenia tlenem - A1, chemiczne zapotrzebowanie tlenu – A1, przewodność - A1, siarczany - A1, chlorki - A1, odczyn - A3, amoniak - A1, azot Kjeldahla - A1, azotany - A1, fosforany - A1, arsen - A1, bar - A1, bor - A1, chrom sześciowartościowy - A1, chrom ogólny - A1, cynk - A1, miedź - A1, fenole lotne (indeks fenolowy) – A2, węglowodory ropopochodne - A1, cyjanki wolne - A1, selen - A1, wanad - A1, fluorki - A1, kadm i jego związki - A1, ołów i jego związki - A1, rtęć i jego związki - A1, nikiel i jego związki - A1, WWA - A1, pestycydy ogółem - A1, żelazo - A1, mangan - A1, substancje powierzchniowo czynne anionowe - A1,

Parametry mikrobiologiczne:

- bakterie grupy coli - A2, bakterie grupy coli typu kałowego - A2, paciorkowce kałowe - A1.

Kategoria jakości wód – poza A3.

Tabela 10. Ocena spełnienia wymagań dodatkowych dla wód przeznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia na terenie powiatu dzierzoniowskiego w 2014 r. (Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych na terenie województwa dolnośląskiego za rok 2014, opracowana w 2015 r. przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu)

Ujęcie	Nazwa JCWP	Nazwa punktu pomiarowego	Km	Liczba zaopatrywanych mieszkańców	Parametry fizykochemiczne		Parametry mikrobiologiczne	Spełnione wymogi tak/nie*
					Kategoria	Wskaźniki decydujące o kategorii jakości wód	Kategoria	
Kamionki	Piława od źródła do Gniłego Potoku	Pieszyci Potok – powyżej Pieszyc	10,5	80000 M	A2	fenole	A2	tak
Zbiornik Lubachów	Bystrzyca od Walimki do Piławy	Zbiornik Lubachów		80000 M	Poza A3	BZT ₅	A2	nie

* spełnione wymogi w zakresie kategorii jakości wody dla bardzo dobrego lub dobrego stanu ekologicznego (maksymalnego lub dobrego potencjału ekologicznego): kategoria A1 lub A2 dla zanieczyszczeń fizykochemicznych, a poziom zanieczyszczeń mikrobiologicznych nie przekracza kategorii A3.

Porównanie wyników pomiarów roku 2013, na ujęciu Kamionki do roku 2014 r. wskazuje na pogorszenie jakości wód z A1 na A2, ze względu na zawartość fenoli. Jakość wody w Zbiorniku Lubachów pod względem fizykochemicznym zmieniła kategorię z A3 w 2013 r. na kategorię poza A3 w 2014 r., z uwagi na zawartość związków organicznych charakteryzowanych wskaźnikiem BZT₅. Wyniki badań mikrobiologicznych w dalszym ciągu nie przekraczały granic określonych dla kategorii A2.

Na terenie Gminy Miejskiej Dzierżonów brak jest naturalnych zbiorników wodnych. W latach poprzednich zostały zlikwidowane stawy hodowlane przy ul. Brzegowej (teren za przejazdem kolejowym w kierunku Bratoszowa). Stawy te były zasilane wodami z Potoku Pieszyciego. Także od wielu lat nie funkcjonuje zbiornik przy młynie, który był zasilany wodami rzeki Piława poprzez kanał tzw. „młynówka”. W okolicach skrzyżowania ul. Wojska Polskiego i Słowiańskiej znajduje się niewielki zbiornik o powierzchni 1717m², który w chwili obecnej pełni funkcję osadnika na sieci kanalizacji deszczowej. Przez zbiornik przepływają wody powierzchniowe i roztopowe z rowu melioracyjnego zlokalizowanego powyżej ulicy Ząbkowickiej i Wojska Polskiego. Wody ze zbiornika poprzez sieć kanalizacji deszczowej odprowadzane są do rzeki Piława.

3.3. Wody podziemne.

Główne zasoby wód podziemnych miasta wiążą się z utworami czwartorzędowymi, z których korzysta większość ujęć. Występują tutaj dwa główne poziomy wodonośne: górny poziom wodonośny

piasków i żwirów wodnolodowcowych i dolny poziom wodonośny struktury kopalnej. Głębokość występowania pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego waha się w granicach od 1 dla poziomu górnego do 24 m ppt dla poziomu dolnego - struktury kopalnej, (średnio na głębokości 11m). Zwierciadło wody ma charakter swobodny bądź napięty pod przykryciem utworów izolujących, a układ ciśnień hydrostatycznych obu poziomów wykazuje łączność hydrauliczną. Wydajność pojedynczych studni ujmujących wody poziomów czwartorzędowych mieści się w przedziale od 10 do 30 m³/h. Podrzędne znaczenie dla zaopatrzenia w wodę Dzierżoniowa posiada wodonośne piętro proterozoiczne występujące w obrębie gnejsów sowiogórskich. Kolektorem wód podziemnych są tu szczeliny i spękania skał krystalicznych. Głębokość występowania stref wodonośnych zawiera się w przedziale od 15 do 50 m ppt. Są to najczęściej wody pod ciśnieniem, znajdujące się pod naporem zwięzłych skał krystalicznych. Wydajność pojedynczych studni ujmujących wody proterozoiczne nie przekracza 10 m³/h.

Łączne zasoby wód podziemnych na obszarze miasta Dzierżoniowa szacuje się na ok. 287 m³/h. Na terenie miasta znajdują się ujęcia wody podziemnej wraz z wyznaczonymi strefami ochrony tj:

- 1) Strefa ochronna ujęcia wody podziemnej z utworów czwartorzędowych przy ulicy Relaksowej w Dzierżoniowie składająca się z trzech studni:
 - a) studnia nr 7z położona na działce nr 392/4 obręb Nowe Miasto, teren ochrony bezpośredniej w postaci wieloboku o powierzchni 4921m²,
 - b) studnia 8c położona na działce nr 391/3 obręb Nowe Miasto, teren ochrony bezpośredniej w postaci prostokąta 19mx14m o powierzchni 266m²,
 - c) studnia 1 A położona na działce nr 391/4 obręb Nowe Miasto, teren ochrony bezpośredniej w postaci prostokąta 17mx14m o powierzchni 238m²,

Zakazy i nakazy określone w decyzji Starosty Powiatu Dzierżoniowskiego ustanawiającej strefę ochronną terenu ochrony bezpośredniej ujęć wody (decyzja nr RL.6320.10.2013 z dnia 15.03.2013r.)

- odprowadzać wody opadowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody,
- zagospodarować teren zielenią,
- odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych, przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody,
- ograniczać do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody

- 2) Strefa ochronna ujęcia wody podziemnej w Dzierżoniowie przy ul. Kilińskiego 25A na działce nr 33/43 obręb Zatorze, obejmująca teren ochrony bezpośredniej w postaci czworoboku 8m x 8m o powierzchni 64m² – studnia została zlikwidowana.

Zakazy i nakazy określone w decyzji Starosty Powiatu Dzierżoniowskiego ustanawiającej strefę ochronną terenu ochrony bezpośredniej ujęć wody (decyzja nr RL:6320.15.2013 z dnia 03.04.2013r.)

- odprowadzać wody opadowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody,
- zagospodarować teren zielenią,
- ograniczać do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody

Na obszarze Dzierżoniowa nie występują Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP) i związane z nimi strefy ochronne – najwyższej i wysokiej ochrony wód podziemnych (ONO i OWO). Zgodnie z planem gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy tereny Dzierżoniowa zlokalizowane są w obszarze dorzecza Odry w obrębie zlewni bilansowej Bystrzyca w granicach jednolitych części wód podziemnych JCWPd nr 113 (europejski kod JCWPd PLGW6310113). Całkowita powierzchnia obszaru JCWPd nr 113 wynosi 861,2 km². Zgodnie z zapisami Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry ocena stanu JCWPd nr 113 pod względem ilościowym i chemicznym jest dobra i w dokumencie tym nie wskazano ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych (wody niezagrożone).

W ramach monitoringu stanu czystości wód podziemnych województwa dolnośląskiego prowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu w latach 2012-2014 były prowadzone badania na terenie powiatu dzierżoniowskiego na terenie Gminy Dzierżoniów (Jodłownik, Uciechów, Kielczyn), Gminy Niemcza oraz Gminy Pieszyce. Na terenie Gminy Miejskiej Dzierżoniów nie był prowadzony monitoring czystości wód podziemnych.

3.4. Gospodarka wodno-ściekowa.

Dzierżoniów wraz z częścią Pieszyce tworzy aglomerację Dzierżoniów w rozumieniu ustawy Prawo wodne. Pod względem wielkości aglomeracja Dzierżoniów należy do aglomeracji z grupy od 15000 do 100000 RLM (Równoważna Liczna Mieszkańców). Zgodnie z Uchwałą Sejmiku Województwa Dolnośląskiego Nr VIII/101/15 z dnia 26.03.2015r. wielkość aglomeracji wynosi 45190 RLM. W poniższej tabelach podane są podstawowe informacje o sieci kanalizacji sanitarnej w aglomeracji Dzierżoniów (dane na 31.12.2014r.).

Tabela 11. Długość sieci kanalizacji w aglomeracji Dzierżoniów.

Nazwa	długość sieci kanalizacyjnej sanitarnej		długość sieci kanalizacyjnej ogólnospławnej		długość sieci kanalizacyjnej ogółem (sanitarnej i ogólnospławnej)		długość kanalizacji deszczowej [km]
	ogółem [km]	w tym sieci grawitacyjnej [km]	ogółem [km]	w tym sieci grawitacyjnej [km]	ogółem [km]	w tym sieci grawitacyjnej [km]	
Gmina Miejska Dzierżoniów	64,1	64,0	7,0	7,0	71,1	71,0	52,6
Gmina Pieszycy	17,9	17,9	0,0	0,0	17,9	17,9	4,8
Aglomeracja	82,0	81,9	7,0	7,0	89,0	88,9	57,4

Sieć kanalizacji sanitarnej w Dzierżoniowie obejmuje swoim zasięgiem wszystkie tereny zamieszkałe w wyjątkiem ul. Wiejskiej (obszar ten ze względu na ukształtowanie terenu oraz bardzo rozproszoną zabudowę wyłączony jest z obszaru aglomeracji) i część ulicy Armii Krajowej. Występują także nieliczne nieruchomości, które mimo istnienia sieci kanalizacji sanitarnej dalej posiadają zbiorniki bezodpływowe. Ilość osób korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Dzierżoniowa wynosi 99% wszystkich mieszkańców Dzierżoniowa. W przypadku aglomeracji Dzierżoniów tj. Gmina Miejska Dzierżoniów oraz część Gminy Pieszycy stopień skanalizowania wynosi 93,5%. Nieruchomości na terenie Dzierżoniowa nie podłączone do sieci kanalizacji sanitarnej są cyklicznie kontrolowane przez Straż Miejską. Właściciel nieruchomości obowiązany jest do posiadania umowy z podmiotem gospodarczym, który posiada zezwolenie Burmistrza Dzierżoniowa na opróżnianie i transport nieczystości ciekłych. Na terenie Dzierżoniowa usługę odbioru nieczystości ciekłych prowadzą cztery podmioty gospodarcze. Łączna ilość odebranych ścieków bytowych ze zbiorników bezodpływowych z terenu Dzierżoniowa w 2014r. wyniosła 618,8m³. Odebrane ścieki bytowe przewożone są do punktu zlewnego zlokalizowanego przy dzierżoniowskiej oczyszczalni ścieków.

Aglomeracja Dzierżoniów obsługiwana jest przez oczyszczalnię ścieków zlokalizowaną przy ul. Brzegowej 144 w Dzierżoniowie (w grudniu 2013r. została wyłączona z użytkowania oczyszczalnia ścieków w Pieszcach i ścieki z terenu Pieszyc poprzez nowowybudowany kolektor ściekowy odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Dzierżoniowie). Właścicielem oczyszczalni ścieków jest Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. ul. Kilińskiego 25a w Dzierżoniowie. Roczna ilość ścieków oczyszczonych na oczyszczalni ścieków w 2014r. wyniosła 2495,5 tys. m³. Oczyszczalnia należy do grupy oczyszczalni **PUB2** - oczyszczalnia biologiczna z podwyższonym usuwaniem związków azotu (N), fosforu (P) spełniająca standardy odprowadzanych ścieków dla aglomeracji <

100 000 RLM. W tabeli nr 10 podane zostały dane charakterystyczne związane z lokalizacją oczyszczalni ścieków oraz nazwami odbiorników ścieków (rzek).

Tabela 12. Podstawowe dane dotyczące oczyszczalni ścieków w Dzierżoniowie.

Współrzędne geograficzne oczyszczalni ścieków		Współrzędne geograficzne punktu zrzutu ścieków		Nazwa odbiornika ścieków			
długość	szerokość	długość	szerokość	I rzędu	II rzędu	III rzędu	bezpośredni odbiornik
16,6203186	50,7464177	16,6203186	50,7473206	Odra	Bystrzyca	Piława	Piława

Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. posiada decyzję wodnoprawną związaną z funkcjonowaniem oczyszczalni ścieków (*termin obowiązywania decyzji upływa 17.12.2017r.*). Średnia przepustowość oczyszczalni wynosi $7.500\text{m}^3/\text{dobę}$, maksymalna przepustowość $18.000\text{m}^3/\text{dobę}$. Zastosowana na oczyszczalni ścieków technologia oczyszczania umożliwia znaczącą redukcję zanieczyszczeń ścieków tj. w przypadku BZT5 i zawiesiny ogólnej 98%, a w przypadku ChZT 95%. Technologia usuwania biogenów umożliwia redukcję zanieczyszczeń azotu o 76%, a fosforu o 79%. Oczyszczalnia ścieków spełnia wymogi prawne. W tabeli nr 13 przedstawiona jest charakterystyka ścieków dochodzących do oczyszczalni ścieków i ścieków oczyszczonych odprowadzanych do rzeki Piława.

Tabela 13. Charakterystyka ścieków doprowadzanych i odprowadzanych z oczyszczalni ścieków w Dzierżoniowie..

Średnie roczne wartości wskaźników w ściekach dopływających do oczyszczalni ścieków					Średnie roczne wartości wskaźników w ściekach odpływających z oczyszczalni ścieków				
BZT5 [mgO ₂ /l]	ChZT [mgO ₂ /l]	zawiesina ogólna [mg/l]	azot [mg/l]	fosfor [mg/l]	BZT5 [mgO ₂ /l]	ChZT [mgO ₂ /l]	zawiesina ogólna [mg/l]	azot [mg/l]	fosfor [mg/l]
249,0	528,0	225,0	46,1	5,6	4,2	28,0	5,0	10,9	1,2

Charakterystyka gospodarki osadowej oczyszczalni ścieków w Dzierżoniowie (dane za rok 2014):

- 1) ilość suchej masy osadów powstających na oczyszczalni 556,0 Mg/rok.
- 2) forma przeróbki osadu na oczyszczalni poprzedzająca zagospodarowanie: stabilizacja biologiczna, fermentacja metanowa (mezofilna), zagęszczanie grawitacyjne, odwadnianie mechaniczne.

Rocznie ilość ścieków przemysłowych odprowadzanych do sieci kanalizacji sanitarnej na terenie aglomeracji Dzierżoniów wynosi ok. 128 tys. m³/rok. W umowach zawieranych pomiędzy Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. a podmiotem gospodarczym odprowadzającym ścieki przemysłowe do sieci kanalizacyjnej określone są dopuszczalne wartości zanieczyszczeń. Podmioty gospodarcze za przekroczenie dopuszczalnych ładunków zanieczyszczeń w ściekach obciążane są karami wynikającymi z warunków umownych.

Dzięki realizowanym przez wiele lat inwestycjom w zakresie budowy sieci kanalizacji sanitarnej oraz rozdziału sieci ogólnospławnej można wykazać, że Dzierżoniów spełnił wymagania prawne w zakresie poziomu skanalizowania. Zmodernizowana oczyszczalnia ścieków spełnia wymagania redukcji zanieczyszczeń, w tym redukcji usuwania biogenów. Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. posiadają aktualne pozwolenie wodno prawne i przestrzegane są warunki zezwolenia, a tym samym nie są ponoszone kary za pozanormatywny zrzut ścieków do rzeki Piława.

3.5. Powietrze atmosferyczne.

Istotnym czynnikiem wpływającym na zdrowie ludzkie, kondycję ekosystemów oraz materiałów i budowli wytworzonych przez człowieka (korozja metali, niszczenie budynków) jest jakość powietrza atmosferycznego. Do głównych źródeł zanieczyszczenia powietrza zaliczamy emisje pochodzące z:

- zakładów energetycznych i przemysłowych,
- lokalnych kotłowni, indywidualnego ogrzewania budynków i mieszkań - zaliczamy je do tzw. niskich źródeł emisji,
- transportu.

W zależności od przestrzennego zagospodarowania obszaru tj. lokalizacji zakładów, koncentracji źródeł niskiej emisji, intensywności ruchu samochodowego stan powietrza może się różnić. Zdecydowanie większe stężenia zanieczyszczeń powietrza obserwowane są w terenach miejskich, gdzie przeważają indywidualne i lokalne systemy grzewcze (szczególnie systemy ogrzewane węglem), przy głównych ciągach komunikacyjnych oraz zakładach przemysłowych, które mogą emitować różnego rodzaju zanieczyszczenia uzależnione od rodzaju stosowanej technologii.

Niektóre wskaźniki zanieczyszczenia (głównie dwutlenek siarki, dwutlenek azotu i pył zawieszony) wykazują znaczną zmienność sezonową. W okresie grzewczym zauważalne jest 3-4 krotne zwiększenie zanieczyszczenia w stosunku do okresu pozagrzewczego. Szczególnie duże różnice zauważalne są w obszarach gdzie dominuje indywidualne ogrzewanie węglowe (niska emisja). Ponadto mniejsze różnice w emisji zanieczyszczeń występują na obszarach gdzie mieszkania ogrzewane są z miejskiej sieci ciepłej oraz na obszarach poza miejskich.

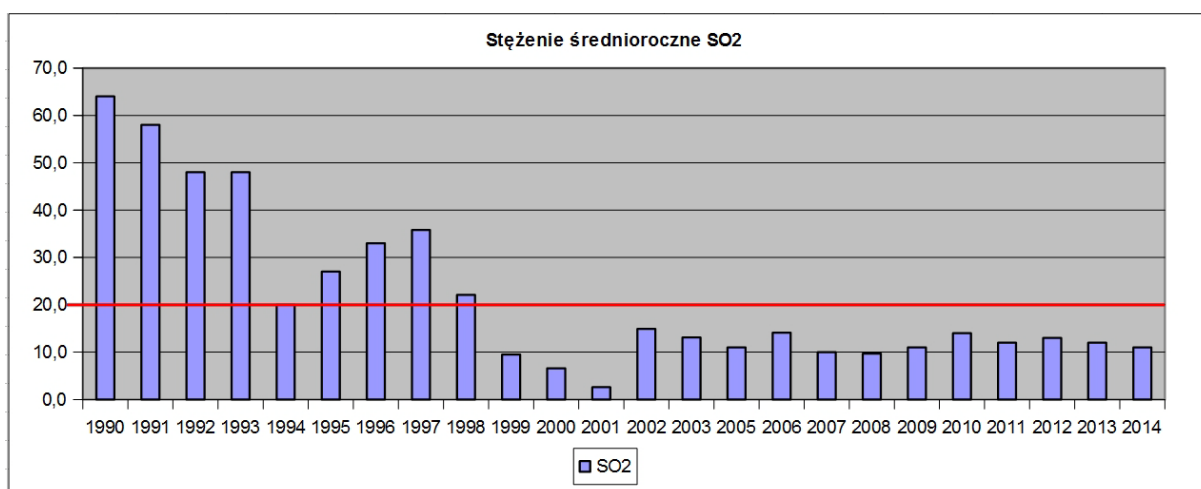
Na terenie Dzierżoniowa monitoring zanieczyszczenia powietrza do 2004 roku prowadzony był przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Dzierżoniowie. Punkt pomiarowy zlokalizowany był w siedzibie inspekcji przy ul. Krasickiego 36 w Dzierżoniowie. W połowie 2004

roku została utworzona przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu (WIOŚ) stacjonarna stacja pomiarowa na terenie Państwowej Straży Pożarnej przy ul. Piłsudskiego. Parametry mierzone w stacji:

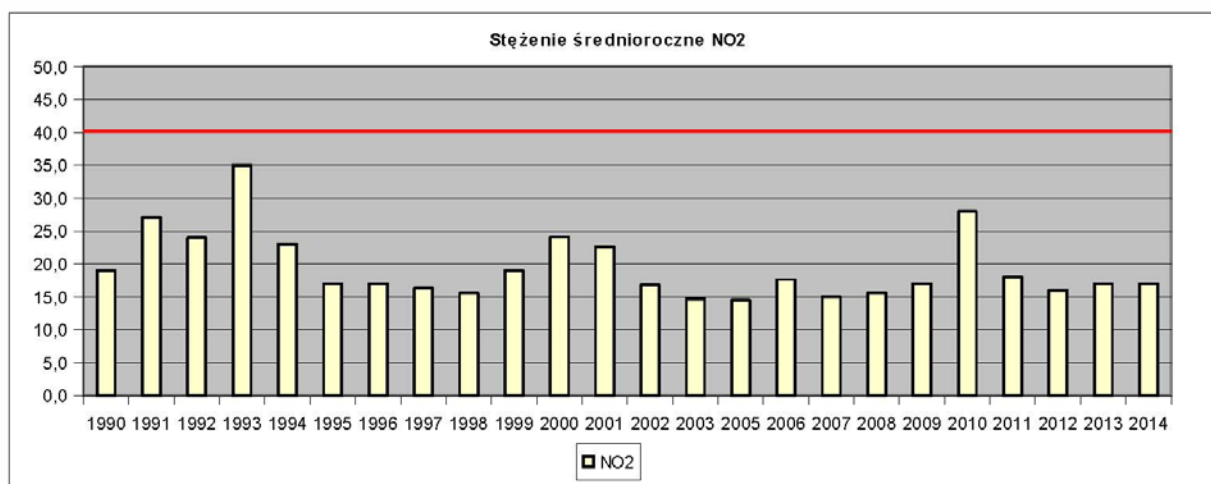
- 1) parametry zanieczyszczenia powietrza: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek azotu, tlenki azotu, pył zawieszony PM10,
- 2) parametry meteorologiczne: kierunek wiatru, prędkość wiatru, temperatura powietrza, wilgotność względna, promieniowanie całkowite, ciśnienie atmosferyczne.

Tabela 14. Wielkości zanieczyszczeń powietrza w latach 1990-2014

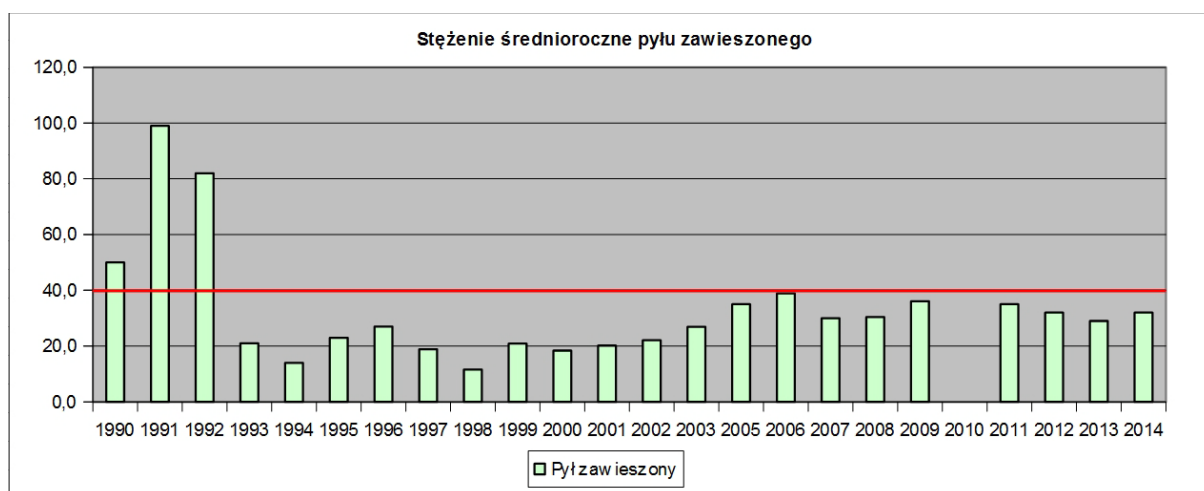
Rok pomiarowy	Stężenie średnioroczne SO ₂ dopuszczalna norma roczna 20 µg/m³	Stężenie średnioroczne NO ₂ dopuszczalna norma roczna 40 µg/m³	Stężenie średnioroczne pył zawieszony dopuszczalna norma roczna 40µg/m³
1990	64	19	50
1991	58	27	99
1992	48	24	82
1993	48	35	21
1994	20	23	14
1995	27	17	23
1996	33	17	27
1997	35,8	16,3	18,9
1998	22,1	15,6	11,6
1999	9,5	19	20,9
2000	6,6	24,1	18,4
2001	2,6	22,6	20,2
2002	14,9	16,8	22,1
2003	13,1	14,7	26,9
2005	11,3	14,5	34,6
2006	14,1	17,6	38,9
2007	10,0	15,0	30,0
2008	9,7	15,6	25,2
2009	11,0	17,0	36,1
2010	14	28	Brak danych
2011	12	18	35
2012	13	16	32
2013	12	17	29
2014	11	17	32

Stężenie średnioroczne SO₂ - dopuszczalna norma roczna 20 μg/m³

Stężenie średnioroczne NO₂ - dopuszczalna norma roczna 40 μg/m³

Stężenie średnioroczne pyłu zawieszonego - dopuszczalna norma roczna 40 μg/m³

W wyniku analizy pomiarów wykonywanych przez WIOŚ wynika, że:

- 1) stężenie średnioroczne SO₂ nie przekracza wartości dopuszczalnych (w latach 2010-2014 wartości te wahały się w przedziale 55-70% wartości dopuszczalnej); od kilkunastu lat stężenie średnioroczne SO₂ utrzymuje się na podobnym poziomie; w ostatnich czterech latach nie występowały przekroczenia 24-godzinne, których wartość dopuszczalna wynosi 125µg/m³.
- 2) stężenie średnioroczne NO₂ nie przekracza wartości dopuszczalnych (w latach 2010-2014 wartości te wahały się w przedziale 42-70% wartości dopuszczalnej). Od kilkunastu lat stężenie średnioroczne NO₂ utrzymuje się na podobnym poziomie i nie przekracza wartości dopuszczalnych.
- 3) średnioroczny poziom stężenia pyłu zawieszonego PM10 jest w granicach normy (w latach 2010-2014 wartości te wahały się w przedziale 72-87% wartości dopuszczalnej). W latach 2010-2014 (zauważalne było to także w latach poprzednich) notowane są ponadnormatywne poziomy 24-godzinnych stężeń pyłu zawieszonego PM10. Ponadnormatywny poziom 24-godzinnych stężeń pyłu zawieszonego PM10 występował w okresie grzewczym, co świadczy o bardzo dużym wpływie spalania paliw w instalacjach grzewczych na stężenia zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym. Dopuszczalna roczna ilość przekroczeń 24 godzinnego pyłu PM10 wynosi 35. W 2014r. przekroczenia dopuszczalnej liczby dni z przekroczeniami 24 godzinnego pyłu PM10 zarejestrowały wszystkie stacje na terenach miejskich w wojewodzie dolnośląskim (19 stanowisk – liczba dni z przekroczeniami od 37 do 129). W tabeli nr 15 podana jest liczba przekroczeń 24 godzinnego pyłu PM 10 w latach 2010-2014 w Dzierżoniowie.

Tabela 15. Ilość przekroczeń 24 godzinnego pyłu PM 10 w latach 2010-2014 (na podstawie pomiarów WIOŚ zamieszczonych na stronie internetowej)

LP	Rok	Liczba dni z przekroczeniem wartości dobowej (średnia wartość dobową 50µg/m ³)	Dopuszczalna liczba dni z przekroczeniem wartości dobowej
1	2010	Brak danych	35
2	2011	60	35
3	2012	49	35
4	2013	47	35
5	2014	55	35

Prace naukowe prowadzone w obszarze jakości powietrza wskazują, że wzrost zanieczyszczenia powietrza nie zawsze ma związek ze znaczącym zwiększeniem emisji zanieczyszczeń. W wielu przypadkach pogorszenie jakości powietrza mierzone w punktach pomiarowych związane jest z pogorszeniem warunków pogodowych sprzyjającym rozpraszaniu

zanieczyszczeń w przygruntowej warstwie powietrza. Znaczenie ma tutaj prędkość i kierunek wiatrów oraz zasięg i czas trwania inwersji temperatury. Zauważalne są także efekty oczyszczania powietrza z pyłów w przypadku występowania opadów atmosferycznych.

Poza emisją związaną z ogrzewaniem mieszkań oraz związaną z transportem na jakość powietrza ma wpływ także emisja zanieczyszczeń z instalacji przemysłowych. Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska eksploatacja instalacji powodującej wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza jest dopuszczona po uzyskaniu pozwolenia (dotyczy instalacji określonych w przepisach szczegółowych). Na terenie Dzierżoniowa 21 podmiotów gospodarczych posiada decyzje o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Tabela 16. Wykaz podmiotów gospodarczych posiadających pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów do środowiska (dane Starostwo Powiatowe w Dzierżoniowie z I półrocza 2015).

Wykaz podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na terenie miasta Dzierżoniów posiadających aktualne decyzje, udzielające pozwolenia na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza						
Lp.	Zakład/ prowadzący instalację	Znak decyzji	Data wydania	Ważność decyzji	Znak decyzji zmieniającej	Data wydania decyzji zmieniającej
1	BROEN S.A. ul. Pieszyska 10 58-200 Dzierżoniów	RL.IV.7644-P-5/07	11.07.2007 r.	10.07.2017 r.	RL.6224.8.2014	15.09.2014 r.
2	Danrol of Poland ul. Zielona 12 58-200 Dzierżoniów	RL.6224.12.2014	13.01.2015 r.	12.01.2025 r.		
3	"DOMEX" Sp. z o.o. ul. Pieszyska 11 58-200 Dzierżoniów	RL.6224.4.2014	05.03.2014 r.	04.03.2024 r.		
4	FRANKONIA – Poland Sp. z o.o. ul. Brzegowa 105a 58-200 Dzierżoniów	RL.6224.3.2012	30.07.2012 r.	29.07.2022 r.		
5	HAK-HOL Zbigniew Chmura ul. Brzegowa 90 58-200 Dzierżoniów	RL.IV.7644/P/4/06	22.12.2006 r.	21.12.2016 r.		
6	Harris Calorific International Sp. z o.o. ul. Strefowa 8 58-200 Dzierżoniów	RL.IV.7644-1/07	28.02.2007 r.	27.02.2017 r.	RL.IV.7644-1/07 RL.IV.7644-1/07 RL.IV.7644-1/07 RL.6224.8.2012 RL.6224.7.2014 RL.6224.2.2015	02.07.2007 r. 18.12.2009 r. 16.04.2010 r. 08.02.2012 r. 10.09.2014 r. 10.05.2015 r.
7	Hauck Heat Treatment Sp. z o.o. ul. Strefowa 5 58-200 Dzierżoniów	RL.6224.9.2014	24.09.2014 r.	23.09.2024 r.	RL.6224.7.2015	18.12.20-15
8	HENKEL POLSKA Sp. z o.o. Oddział w Dzierżoniowie 58-200 Dzierżoniów ul. Pieszyska 6	RL.IV.7644/P/3/06	12.12.2006 r.	11.12.2016 r.	RL.6224.1.2012	29.06.2012 r.

9	LIBRA Sp. z o.o. ul. Pieszycza 3 58-200 Dzierżoniów	RL.IV.7644-P- 7/08	23.06.2008 r.	23.06.2018 r.	RL.IV.7644-P-7/08	05.09.2011 r.
10	Cooper Standard Polska Sp. z o.o. Oddział Dzierżoniów ul. Pieszycza 2	RL.6224.3.2013	05.04.2013 r.	04.04.2023 r.		
11	Cooper Standard Polska Sp. z o.o. Oddział Dzierżoniów ul. Pieszycza 2 instalacja przy ul. Batalionów Chłopskich 19	RL.6224.7.2013	17.05.2013 r.	16.05.2023 r.		
12	ORION Sp. z o.o. ul. Pieszycza 4 58-200 Dzierżoniów	RL.IV.7644-P- 8/10	13.10.2010 r.	12.10.2020 r.		
13	Pentair Poland Sp. z o.o. ul. Strefowa 10 58-200 Dzierżoniów	RL.IV.7644-P- 7/07	17.08.2007 r.	16.08.2017 r.		
14	Usługi Motoryzacyjne ARNOLD ul. Armii Krajowej 8 58-200 Dzierżoniów	RL.IV.7644-P- 9/08	27.06.2008 r.	27.06.2018 r.		
15	SKC Haas Polska Sp. z o.o. ul. Strefowa 16 58-200 Dzierżoniów	RL.IV.7644-P- 1/09	05.02.2009 r.	04.02.2019 r.		
16	Zakład "MARKO" s.c. Hurt-Dedał Przetwórstwo Rybne Ewa Kowalska i Mariusz Kowalski ul. Świdnicka 38 58-200 Dzierżoniów	RL.IV.7644-P- 10/08	24.09.2008 r.	23.09.2018 r.		
17	Zakład Urządzeń Górnictw "DEZAM" Sp. z o.o. ul. Staszica 24 58-200 Dzierżoniów	RL.IV.7644-P- 10/07	21.11.2007 r.	31.12.2017 r.		
18	ZEBRA Sp. z o.o. ul. Złota 2 58-200 Dzierżoniów	RL.6224.13.201 4	20.02.2015	26.02.2025	RL.6224.5.2015	25.08.2015
19	ZEC Zakład Energetyki Ciepłej ul. Pieszycza 6/17 58-250 Pieszycze instalacja – Ciepłownia przy ul. Złotej 11 w Dzierżoniowie (pozwolenie zintegrowane)	RL.IV.7644/PZ/ 2/06	23.10.2006 r.	Na czas nieoznaczony	RL.IV.7644/PZ/2/06/08 RL.IV.7644/PZ/2/06/08 RL.IV.7644/PZ/2/06/08/0 9 RL.6222.1.2012 RL.6222.3.2014 RL.6222.4.2014	07.01.2008 r. 25.06.2008 r. 10.02.2009 r. 25.07.2012 r. 04.12.2014 r. 08.01.2015 r.
20	ŻELMET Sp. z o.o. ul. Cicha 6 58-200 Dzierżoniów	RL.6224.2.2012	26.07.2012 r.	25.07.2022 r.		
21	GALWANIZER Sp. z o.o.	PZ92.2/2014	4.12.2014	Na czas nieoznaczony		

	ul. Świdnicka 38 58-200 Dzierżoniów (pozwolenie wydane przez Marszałka Województwa Dolnośląskiego)					
22	Centrum TMT Ul. Świdnicka 151 58-200 Dzierżoniów	RL.6224.6.2015	04.09.2015r.	03.09.2025r.		

3.6. Klimat akustyczny.

Hałas jest zanieczyszczeniem środowiska powszechnie występującym w środowisku. Znacznie większe natężenie występuje w centrach miast, przy głównych ciągach komunikacyjnych oraz przy zakładach przemysłowych. Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie, a także zmniejszenie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymywany.

Na terenie Dzierżoniowa nie jest prowadzony stały monitoring hałasu. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska prowadzi badania natężenia hałasu w indywidualnych przypadkach – dotyczy to podmiotów gospodarczych, które emitują nadmierny hałas. Klimat akustyczny panujący wokół zakładu przemysłowego zależy od wielu czynników, do których głównie można zaliczyć rodzaj, liczbę oraz sposób rozmieszczenia źródeł hałasu, skuteczność zabezpieczeń akustycznych oraz zagospodarowanie i ukształtowanie terenu. W przypadku stwierdzenia przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu (na podstawie wyników WIOŚ) wydawana jest decyzja o dopuszczalnym poziomie hałasu. Na terenie Dzierżoniowa jeden podmiot posiada decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu tj. Żelmet Sp. z o.o., ul. Cicha 6, 58-200 Dzierżoniów RL.IV.7644/H/1/06 z dnia 21.09.2006 r. (dane Starostwo Powiatowe w Dzierżoniowie).

Drugim źródłem emisji hałasu jest hałas komunikacyjny. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu obejmuje badaniami wybrane obszary województwa w zakresie klimatu akustycznego wokół dróg krajowych i wojewódzkich oraz ulic w obszarach zabudowanych. Głównym założeniem wykonywanych pomiarów akustycznych jest określenie warunków panujących w bezpośrednim sąsiedztwie tras komunikacyjnych i uzyskanie informacji o uciążliwości akustycznej analizowanych ciągów komunikacyjnych. W 2009r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska przeprowadził pomiary hałasu w trzynastu punktach na terenie powiatu dzierżoniowskiego. W Dzierżoniowie badania zostały przeprowadzone w trzech punktach, tj. ul. Świdnicka (natężenie ruchu 855 poj/h) oraz dwa punkty na ul. Ząbkowickiej (natężenie ruchu 608 poj/h). W tabeli poniżej przedstawiono dane uzyskane w wyniku pomiarów.

Tabela 17. Wyniki pomiarów natężenia hałasu (źródło: Klimat akustyczny w wybranych punktach województwa dolnośląskiego roku 2009)

Lp.	Lokalizacja	Natężenie ruchu poj/h ogółem	Natężenie ruchu poj/h ciężarowych	$L_{Aeq,T}$ (dB) na granicy terenu chronionego
1	Ząbkowicka (wyjazd w kierunku Ząbkowic)	608	52	67,9
2	Ząbkowicka 57	608	52	69,8
3	Świdnicka (droga wyjazdowa w kierunku Świdnicy)	855	34	64,8

$L_{Aeq,T}$ - równoważny poziom dźwięku w dB

Badania przeprowadzone w 2009r. na terenie powiatu dzierzoniowskiego przez WIOŚ wykazały, że w dwunastu punktach nie dotrzymana była wartość dopuszczalna dla pory dnia, która wynosi 60dB. Najwyższe przekroczenie odnotowano przy drodze nr 8 Wrocław – Ząbkowice Śląskie w Łagiewnikach (72,8 dB). Najniższą wartość poziomu hałasu komunikacyjnego zanotowano w miejscowości Przyrzeczyn Zdrój przy ul. Zdrojowej 57,6 dB (nie została przekroczona wartość dopuszczalna). W przypadku Dzierżoniowa stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego poziomu o wartości od 6,4 do 9,8 dB. W 2013 roku na terenie powiatu dzierzoniowskiego Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu przeprowadził pomiary hałasu w 7 punktach, w tym dwa punkty pomiarowe były zlokalizowane w Dzierżoniowie. Pierwszy punkt pomiarowy zlokalizowany był przy ul. Batalionów Chłopskich (droga wojewódzka 384) wyjazd w kierunku Bielawy. Równoważny poziom dźwięku 68,2 dB jest wynikiem natężenia ruchu kształtującego się na poziomie 920 poj/h i udziale 4,8% pojazdów ciężkich w ogólnym strumieniu ruchu. Drugi punkt pomiarowy zlokalizowany był przy ul. Wrocławskiej wyjazd w kierunku Wrocławia. Równoważny poziom dźwięku 67,0 dB jest wynikiem natężenia ruchu kształtującego się na poziomie 510 poj/h i udziale 4,1% pojazdów ciężkich w ogólnym strumieniu ruchu.

Tabela 18. Wyniki pomiaru hałasu na terenie powiatu dzierzoniowskiego w 2009 r. i 2013 r. (Źródło: Klimat akustyczny w wybranych punktach województwa dolnośląskiego w 2013 r., opracowany przez WIOŚ we Wrocławiu)

Lokalizacja punktów pomiarowych		Natężenie ruchu poj/h ogółem		Natężenie ruchu poj/h ciężarowych		L_{Aeq} na granicy terenu chronionego (dB)	
		2009r.	2013r.	2009r.	2013r.	2009r.	2013r.
Dzierżoniów	Batalionów Chłopskich	Brak danych	920	Brak danych	44	Brak danych	68,2
Dzierżoniów	Wrocławska	Brak danych	510	Brak danych	21	Brak danych	67,0
Łagiewniki	Jedności Narodowej	511	234	48	16	67,1	66,1
Łagiewniki	Wrocławska	828	881	129	177	72,8	74,3

Wilków Wielki	Wilków Wielki 24	Brak danych	793	Brak danych	202	Brak danych	73,7
Bielawa	Wolności 25	417	579	21	30	64,8	66,8
Pieszycy	Kościuszki	270	324	7	11	63,9	63,8

Badania klimatu akustycznego na terenie powiatu dzierzoniowskiego przeprowadzone przez WIOŚ wykazały, że w 6 punktach pomiarowo – kontrolnych, zlokalizowanych na granicy terenów chronionych, nie dotrzymana była wartość dopuszczalna dla pory dnia (65 dB). Jedynie w punkcie zlokalizowanym w Pieszycach przy ul. T. Kościuszki poziom ten wynosił 63,8dB. Poziom równoważny hałasu LAeq na linii terenu chronionego w 2 punktach pomiarowych przekraczał wartość (70dB) przyjętą za bardzo uciążliwą. W stosunku do obowiązujących norm średni poziom równoważny LAeq dla 16 godzin dnia przekraczał dopuszczalny poziom hałasu o 1,1–9,3dB. Najwyższe przekroczenia odnotowano przy drodze krajowej nr 8 na trasie Wrocław –Ząbkowice Śląskie w Łagiewnikach na ul. Wrocławskiej (74,3dB) oraz Wilkowie Wielkim(73,7dB). Wysoki poziom równoważny hałasu LAeq odnotowany na linii pierwszej zabudowy wynika z faktu bardzo bliskiego usytuowania budynków mieszkalnych względem krawędzi jezdni, jak również dużego natężenia ruchu i wysokiego udziału pojazdów ciężarowych. W strefie dużej uciążliwości na terenie powiatu dzierzoniowskiego znajduje się 68 obiektów mieszkalnych, a liczbę osób narażonych na hałas powyżej 65dB oszacowano na 449. W czterech punktach pomiarowo-kontrolnych na terenie powiatu dzierzoniowskiego przeprowadzono badania ponownie. W odniesieniu do pomiarów z roku 2009 stwierdzono, że w punkcie kontrolno-pomiarowym w Łagiewnikach przy ul. Wrocławskiej oraz w Bielawie przy ul. Wolności poziom dźwięku wzrósł przy zauważalnym wzroście natężenia ruchu samochodowego, w tym również ruchu pojazdów ciężarowych. W Łagiewnikach przy ul. Jedności Narodowej stwierdzono nieznaczny spadek poziomu hałasu a w Pieszycach poziom dźwięku nie uległ zmianie pomimo zwiększonego natężenia ruchu.

W przypadku Dzierżoniowa pomiary przeprowadzone w 2009r. i w 2013r. wykazały przekroczenia wartości dopuszczalnych – wartości przekroczeń wahały się w przedziale od 6,4 do 9,8 dB. Niemniej jednak w żadnym przypadku nie stwierdzono przekroczenia wartości 70 dB przyjętą za bardzo uciążliwą. Pomiary były prowadzone w różnych punktach pomiarowych, w związku z czym nie ma możliwości bezpośredniego porównania hałasu w latach 2009-2013.

3.7. Promieniowanie elektromagnetyczne.

Promieniowanie elektromagnetyczne (PEM) niejonizujące może powstawać z przyczyn naturalnych np. zjawiska atmosferyczne oraz także w wyniku działalności człowieka tj. w wyniku wykorzystywania energii elektrycznej oraz nowych technik radiowych. Rozróżniamy następujące rodzaje sztucznych pól elektromagnetycznych:

- 1) pola elektryczne i magnetyczne o niskiej częstotliwości, których głównymi źródłami są linie wysokiego napięcia i urządzenia elektryczne,
- 2) pola o wysokiej częstotliwości, których głównym źródłem są urządzenia stacji bazowych telefonii komórkowej oraz stacje nadawcze radiowe i telewizyjne.

Urządzenia nadawcze i ich systemy antenowe są źródłem promieniowania energii elektromagnetycznej, która może wywołać we wszystkich ciałach materialnych, a więc także w organizmach ludzkich prądy elektryczne, dodatkowe w stosunku do prądów naturalnie występujących w organizmach żywych. Powstające w organizmie prądy dodatkowe, których wartość zależy od poziomu oddziaływania pola oraz jego częstotliwości, mogą powodować przy długotrwałym oddziaływaniu pól elektromagnetycznych zakłócenia w organizmach, w tym zakłócenia w pracy układu nerwowego oraz układu krążenia. Z powyższych względów konieczne jest wprowadzanie takich zabezpieczeń, które wyeliminują szkodliwe oddziaływanie. Można to osiągnąć w wyniku separacji przestrzennej miejsc przebywania człowieka. W przypadku stacji nadawczych, w tym stacji bazowych telefonii komórkowej, separacja sprowadza się do odpowiedniej lokalizacji urządzeń nadawczych, aby pola elektromagnetyczne dochodzące do miejsc przebywania człowieka były w pełni bezpieczne.

Głównymi źródłami promieniowania elektromagnetycznego na terenie Dzierżoniowa są:

- 1) stacje bazowe telefonii komórkowej zlokalizowane na wieży ciśnień (Planty), na wieży Kościoła pw. Marii Matki Kościoła przy ul. Świdnickiej, na wieży Kościoła pw. Św. Jerzego przy ul. Kościelnej, na kominach przy ul. Batalionów Chłopskich i ul. Złotej, na wieżach - kratownicach przy ul. Piastowskiej i ul. Zielonej.
- 2) stacje elektroenergetyczne o napięciu 110 kV (ul. Wrocławska, Kilińskiego) oraz linie elektroenergetyczne o napięciu 110 kV.

Rodzaj urządzeń telekomunikacyjnych i ich lokalizacja jest tak dobrana, aby w miejscach przebywania ludzi nie występowały pola o wartościach wyższych niż wartości dopuszczalne. Wszystkie stacje bazowe telefonii komórkowej zlokalizowane są na wysokich obiektach takich jak wieże kościelne, kominy lub montowane są na specjalnie projektowanych wieżach stalowych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prowadzący instalację lub użytkownik urządzenia emitującego pole elektromagnetyczne są obowiązani do wykonywania pomiarów pól elektromagnetycznych bezpośrednio po rozpoczęciu użytkowania instalacji lub urządzenia oraz każdorazowo w przypadku zmiany warunków pracy instalacji lub urządzenia. Wyniki pomiarów przekazywane są do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska i państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego.

Starosta Dzierżoniowski, zgodnie ze swoją kompetencją, wynikającą z ustawy Prawo ochrony środowiska, w latach 2012-2014 przyjął 17 zgłoszeń instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne oraz 32 zgłoszenia o zmianie danych w zakresie wielkości i rodzaju emisji (dotyczy całego powiatu dzierżoniowskiego). Zgłoszenia dotyczyły instalacji wytwarzających pola

elektromagnetyczne tj. instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokalizacyjne, których równoważna moc promieniowania izotropowo wynosi mniej niż 15W, emitujące pole elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30kHz do 300GHz. Marszałek Województwa Dolnośląskiego w okresie tym przyjął zgłoszenie instalacji wytwarzającej pola elektromagnetyczne tj. napowietrznej linii elektromagnetycznej o napięciu znamionowym 220kV Świebodzice – Ząbkowice przebiegające m.in. przez Pieszyce, Bielawę Dzierżoniów, Piławę Górną.

Wojewódzki inspektor ochrony środowiska prowadzi okresowe badania pól elektromagnetycznych. W 2012 roku na terenie Dzierżoniowa zostały przeprowadzone przez WIOŚ okresowe badania pól elektromagnetycznych w punkcie pomiarowym przy ul. Sikorskiego. W wyniku przeprowadzonych badań nie stwierdzono przekroczenia pól elektromagnetycznych.

Tabela 19. Wyniki pomiaru PEM w Dzierżoniowie (Źródło: Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2012r., opracowany przez WIOŚ we Wrocławiu)

Lokalizacja punktu	Współrzędne geograficzne		Średnia arytmetyczna zmierzonych wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego dla zakresu 3 MHz-3000MHz (V/m)	
	Długość	Szerokość	2009/2010r.	2012r.
Ul. Sikorskiego	16°38'59,9''	50°44'17,9''	< 0,8	0,23

Badania przeprowadzone przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu wykazały, że w żadnym z punktów pomiarowych na terenie powiatu dzierżoniowskiego nie stwierdzono przekroczeń poziomów dopuszczalnych pól elektromagnetycznych.

3.8. Gleby.

Na obszarze Dzierżoniowa większość gleb i przypowierzchniowych gruntów zostało zmodyfikowanych procesami antropogenicznymi. Tereny zabudowane i zurbanizowane stanowią 36% powierzchni całej gminy. W rejonach, w których nie nastąpiły procesy antropogeniczne, gleby zostały wykształcone jako gleby opadowo-glejowe i płowe opadowo-glejowe, płowe oraz w rejonach dolin rzecznych jako mady rzeczne. Największy wpływ na jakość gleb i gruntów wywiera działalność człowieka powodująca powierzchniowe, punktowe bądź obszarowe źródła zanieczyszczeń tj. przekształcenia terenów związanych z pracami inwestycyjnymi oraz oddziaływanie gazów i pyłów emitowanych ze źródeł przemysłowych i motoryzacyjnych. W 2010 roku zostały przeprowadzone na zlecenie Powiatu Dzierżoniowskiego badania punktowe skażenia gleb na terenie powiatu dzierżoniowskiego. Celem badań było ustalenie „tła” zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi i innymi wybranymi wskaźnikami w wybranych obrębach, położonych na terenie gmin powiatu.

Badania wykonane zostały na gruntach rolnych nie objętych wpływem zanieczyszczeń w zakresie podstawowym i rozszerzonym oraz na gruntach rolnych, położonych na obszarach bezpośrednio zagrożonych zanieczyszczeniami w zakresie wynikającym z charakteru emisji na tych obszarach. Na terenie Gminy Miejskiej Dzierżoniów były przeprowadzone badania gleb na gruntach rolnych, położonych na obszarach bezpośrednio zagrożonych zanieczyszczeniami tj. na terenie w okolicy oczyszczalni ścieków w Dzierżoniowie oraz na terenie wokół Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej – Podstrefa Dzierżoniów. Na obu obszarach nie stwierdzono przekroczenia standardów jakości gleby i standardów jakości ziemi. W 2014 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu przeprowadził badania gleb terenu wokół Zakładu Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Dzierżoniowie, zlokalizowanego przy ul. Złotej 11 w Dzierżoniowie. Badania zostały przeprowadzone w 6 punktach. W odniesieniu do wartości dopuszczalnych (grupa B) zawartych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dn. 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości w badanych próbach gleb nie stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnych stężeń cynku, ołowiu, kadmu, chromu, miedzi, niklu, rtęci i arsenu. Stężenie benzo(a)pirenu przekroczyło wartość dopuszczalną tylko w jednym punkcie. Zawartość siarki siarczanowej we wszystkich pobranych próbkach była niska (I stopień) (źródło informacji „Oceny stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim w 2014 r.” opracowane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska)

3.9. Złóża kopalin.

Na podstawie mapy geośrodowiskowej Polski (arkusz 835 – Dzierżoniów) na terenie Gminy Miejskiej Dzierżoniów nie ma udokumentowanych zasobów kopalin i nie były wydawane żadne koncesje na wydobycie kopalin. Na terenie Gminy Miejskiej Dzierżoniów nie zdiagnozowano osuwisk jako procesów zachodzących w naturalnych warunkach środowiskowych jak również nie stwierdzono zagrożeń powstawania osuwisk na terenach o sztucznie przekształconej rzeźbie terenu.

3.10. Środowisko przyrodnicze.

3.10.1. Roślinność.

Roślinność Dzierżoniowa ma charakter typowo miejski. Stanowi ją głównie drzewa i krzewy typowe dla zagospodarowania miejskiego. Najczęściej spotykanymi drzewami na terenach zielonych są lipy i klony. Na terenach osiedli mieszkaniowych znaczący procent drzew stanowią topole. Teren Gminy Miejskiej Dzierżoniów charakteryzuje się pełnym wylesieniem i niewielkim zadrzewieniem. Zgodnie z ewidencją prowadzoną przez Starostwo Powiatowe w Dzierżoniowie łączna powierzchnia terenów przeznaczonych pod rekreację i wypoczynek wynosi 52 ha (2,6% powierzchni miasta). Do terenów zielonych należy także zaliczyć ogólnodostępne tereny zielone zlokalizowane na terenach osiedli wielorodzinnych. Znaczący udział terenów zielonych w mieście stanowią ogrody działkowe użytkowane przez Polski Związek Działkowców. Na terenie Dzierżoniowa funkcjonują cztery ogrody

działkowe tj. JAR, RELAKS, PANORAMA, KOLEJARZ. W większości wypadków w obrębie pasów drogowych wyodrębnione są zagospodarowane pasy zielone. Najczęściej spotykanymi drzewami w pasach drogowych są lipy, głogi, jarzęby szwedzkie i rubinie akacjowe.

W ramach utrzymania zieleni na terenie miasta w sposób stały prowadzone są następujące prace: koszenie trawników, przycięcia żywopłotów, utrzymanie czystości chodników, alejek, trawników, podlewanie i pielęgnacja kwiatów, grabienie liści, formowanie i cięcia pielęgnacyjne drzew i krzewów, usuwanie wiatrołomów, naprawa uszkodzonych ławek i urządzeń zabawowych, sadzenie drzew i krzewów. W celu uatrakcyjnienia terenów zielonych miejsca te są wzbogacane o nowe elementy zabawowe tj. piaskownice, huśtawki itp. oraz boiska do gier zespołowych.

3.10.2. Zwierzęta.

Ze względu na bardzo zwartą zabudowę miasta i brak lasów trudno mówić o składnikach fauny na terenie Dzierżoniowa. Grupą zwierząt, licznie reprezentowaną na takim obszarze są gatunki związane ze środowiskiem człowieka. Zależność zwierząt od człowieka jest zróżnicowana począwszy od gatunków silnie związanych z człowiekiem, takich jak mysz domowa i gołąb domowy, poprzez dużą grupę zwierząt mocno przywiązanych do człowieka, takich jak psy i koty.

Ze względu na fakt, że miasto Dzierżoniów położone jest w niedalekim sąsiedztwie gór (od zachodu otaczają go Góry Sowie a od północy Wzgórza Kieleczyńskie) oraz pomiędzy najbliższymi miejscowościami występują pola uprawne na obrzeżach miasta zdarza się spotkać zwierzęta dzikie, np. lisy, sarny, zające, bażanty. Mając na uwadze wysokie zurbanizowanie miasta, brak lasów oraz terenów nie użytkowanych przez człowieka obszar Dzierżoniowa nie jest naturalnym siedliskiem dzikich zwierząt.

3.10.3. Obiekty przyrodniczo cenne, pomniki przyrody.

Na terenie Gminy Miejskiej Dzierżoniów nie znajdują się tereny objęte formami ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody oraz obszary mające znaczenie dla Wspólnoty Europejskiej, znajdujące się na liście, o której mowa a art. 27 ust. 1 w/w ustawy. Jedyną formę ochrony stanowią drzewa uznane za pomniki przyrody. Na terenie Dzierżoniowa zlokalizowanych jest czternaście obiektów, które decyzją wojewody lub uchwałą Rady Miejskiej Dzierżoniowa zostały uznane jako pomniki przyrody ożywionej. Największą grupę drzew poddanych pod ochronę pod względem gatunku stanowi cis pospolity oraz buk pospolity. Inne gatunki drzew poddane pod ochronę to: jesion, lipa, dąb, platan klonolistny oraz dąb szypułkowy. W załączniku nr 1 znajduje się szczegółowy wykaz pomników przyrody.

W granicach powiatu dzierżoniowskiego zlokalizowanych jest: 2 parki krajobrazowe, 6 obszarów Natura 2000, 2 obszary chronionego krajobrazu, 2 rezerваты przyrody, 4 użytki ekologiczne. Poniżej przedstawiona jest charakterystyka w/w obszarów chronionych.

I. PARKI KRAJOBRAZOWE

Park krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe, a celem jego utworzenia jest zachowanie, popularyzacja i upowszechnienie tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Według obecnie obowiązujących przepisów parki krajobrazowe tworzy sejmik województwa w drodze uchwały. Poniżej przedstawione są opisy parków krajobrazowych zlokalizowanych na terenie powiatu dzierzoniowskiego (*źródło informacji – strona internetowa Dolnośląskiego Zespołu Parków Krajobrazowych*).

1. Park Krajobrazowy Gór Sowich - całkowity obszar parku wynosi 8140 ha, z tego część w gminach: Bielawa, Pieszycy i Dzierżonów (park nie posiada otuliny). Park położony jest w Sudetach Środkowych. Obejmuje środkową część pasma Gór Sowich z najwyższą kulminacją Wielka Sowa (1015 m n.p.m.) oraz odosobniony masyw Włodarza (811 m n.p.m.). Wierchowina Gór Sowich jest wyrównana a stoki zwłaszcza północno - wschodnie strome, pocięte głębokimi i wąskimi dolinkami potoków. W wielu miejscach znajdują się malownicze skałki. Granicę pn. - wsch. tworzy 400 - 500 m wysokości Krawędź, wyznaczona przebiegiem sudeckiego uskoku brzeżnego. Najniższy punkt ok. 350 m.n.p.m. k/Pieszyc. Pod względem geologicznym Park obejmuje część gnejsowego bloku Gór Sowich, stanowiącego najstarszy - proterozoiczny element budowy geologicznej Sudetów. Wśród skał metamorficznych największą powierzchnię zajmują gnejsy i migmatyty uważane za najstarszą formację skalną w obrębie całych Sudetów. Są to różne odmiany gnejsów, często silnie zafałdowane. Wśród nich występują wkładki amfibolitów, serpentynitów, hornblendytów, skał kwarcowych oraz młodsze skały żyłowe. Część skał jest silnie zmieniona tektonicznie. Na utworach metamorficznych zachowały się fragmenty pokrywy osadowej karbonu, reprezentowane przez zlepieńce i piaskowce oraz łupki. Góry są ubogie w surowce mineralne. Głównym walorem obszaru jest duża lesistość. Są to głównie lasy dolnoreglowe oraz lasy mieszane. W najwyższej położonych partiach Wielkiej Sowy, Kalenicy i Słonecznej, występuje bór świerkowy regla górnego, z płatami sztucznie wprowadzonej kosodrzewiny.

2. Ślęzański Park Krajobrazowy - całkowity obszar parku wynosi 8190 ha, z tego część w gminach Dzierżonów i Łagiewniki (park posiada otulinę).

Ślęzański Park Krajobrazowy położony jest na Przedgórzu Sudeckim. W jego granicach znajduje się Masyw Ślęzy (ze Ślężą, Grupą Raduni, Wzgórzami Oleszeńskimi i Wzgórzami Kielczyńskimi) oraz Jańska Góra (część Wzgórz Łagewnickich) - otoczone wspólną otuliną. Najwyższym punktem parku jest Góra Ślęza (718 m n.p.m.) (15 0 53' E i 16 0 43' N) jest to zarazem najwyższy punkt Przedgórza Sudeckiego, najniższym punktem parku jest Sulistrowicki Potok - nieopodal wsi Świątniki - 150 m n.p.m. W części północno wschodniej Masywu Ślęzy znajdują się wzniesienia: Gozdnicza (376 m n.p.m.) i Wieżyca (415 m n.p.m.). Radunia (577 m n.p.m.) wraz z Czernicą (487 m n.p.m.) Świerkową (376 m n.p.m.), Świerczyną (411 m n.p.m.) i Gozdnikiem (313 m n.p.m.) tworzą Wzgórze Oleszeńskie stanowiąc równoległą grupę wzniesień oddzielonych Doliną Sulistrowickiego Potoku. Na południowy zachód od Góry Ślęzy, położone są Wzgórze Kielczyńskie z najwyższym punktem -

Szczytną (480 m n.p.m.). Na południowym wschodzie znajduje się samotne wzniesienie Jańska Góra (255 m n.p.m.). Pod względem geologicznym obszar parku znajduje się w obrębie bloku przedsudeckiego. Ostatnie badania petrograficzne pozwoliły określić serie skalne budujące masyw jako typowy kompleks tzw. ofiolitu - najlepiej wykształconego w tej części Europy, podczas trwania orogenezy waryscyjskiej. Szczyt Ślęży buduje twarde, odporne na wietrzenie, gabro. Jej północno zachodnie i zachodnie stoki są zbudowane z górnokarbońskich granitów. Stanowią one fragment dużego masywu granitowego "Strzegom - Sobótka". W ich obrębie spotyka się żyły krystaliczne. Wzniesienia otaczające Ślężę od południowego wschodu zbudowane są z amfibolitów. Łukowato wygięte pasmo na południe od Ślęży (Wzgórza Kielczyńskie, Radunia i Wzgórza Oleszeńskie) budują serpentynity z żyłkami magnezytu, kwarcu, chalcedonu i opalu, a sporadycznie występuje tu także nefryt. Wymienione skały zasadowe dostarczają cennych informacji dotyczących głębszych warstw ziemi. Podnóże Masywu Ślęży pokrywają osady trzecio - i czwartorzędowe. Rumowiska skalne głównie gabrowe pokrywające stoki Ślęży od wysokości 300 m n.p.m. są pozostałością po dwóch zlodowaceniach skandynawskich, podczas których samotna Ślęza sterczała ponad łądolód jako nunatak. Z tego też okresu pochodzą osady i formy poglądalne stwierdzone na zboczach. Ślężański Park Krajobrazowy leży w zlewni Ślęży i Czarnej Wody. Największym ciekim obszaru jest Czarna Woda o dł. 41,7 km - dopływ Bystrzycy. Na jej dopływie Sulistrowickim Potoku, w ramach przeprowadzonej w latach siedemdziesiątych regulacji, zbudowano zbiornik wodny o przeznaczeniu rekreacyjnym. Cieki w parku są mało zasobne w wodę, pomimo że stwierdzono ponad 100 źródeł i wypływów. Źródła na zboczach Ślęży były wykorzystywane od wieków, początkowo jako źródła kultowe bądź rytualne a obecnie ze względu na walory smakowe jako źródła wody pitnej.

II.OBSZARY NATURA 2000

Natura 2000 – to nowa forma ochrony przyrody wprowadzona do polskiego prawa w 2004 r., funkcjonująca niezależnie od istniejących od dawna parków narodowych, rezerwatów przyrody i innych form. Za obszary Natura 2000 uznaje się tereny o największym znaczeniu dla zachowania zagrożonych lub bardzo rzadkich gatunków roślin i zwierząt czy charakterystycznych siedlisk przyrodniczych mających znaczenie dla ochrony wartości przyrodniczych całej Europy (jej różnorodności biologicznej). Podstawą prawną tworzenia obszarów Natura 2000 jest Dyrektywa ptasia i Dyrektywa siedliskowa (Habitatowa). Poniżej przedstawione są opisy charakteryzujące obszary Natura 2000 w powiecie Dzierżoniowskim (źródło informacji – strona internetowa Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Warszawie).

1.Kamionki

Kod obszaru: PLH020005

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Powierzchnia: 71.96 ha

Opis: Obszar obejmuje tereny leżące w bezpośrednim sąsiedztwie wsi Kamionki, na zachód od zabudowań. Są to północne stoki Gór Sowich. Na obszarze występują przeważnie gleby brunatne, bielcowe oraz kwaśne o drobnoziarnistym składzie. Obecne są odsłonięcia skał serpentynitowych, przyjmujące postać niewielkich ścianek skalnych, częściowo zadrzewione. Obszar znajduje się w dorzeczu rzeki Odry, w zlewni cieków wodnych Kamionka, będącym lewym dopływem Pilawy. W dolinach rzecznych występują czarne ziemie oraz gleby bagienne, torfowe. Większość obszaru stanowią użytki zielone w ramach, których wyróżnić można łąki ekstensywnie użytkowane (*Arrhenatherion elatioris*) oraz – zajmujące niewielkie obszary - murawy bliźniczkowe (*Nardetalia*) i murawy kserotermiczne (*Festuco Brometea*), przy czym najważniejszym przedmiotem ochrony jest paproć zanokcica serpentynowa (*Asplenium adnigrum*). Obszar w części zarośnięty jest lasem zaklasyfikowanym jako las aluwialny Alno-Padion oraz kwaśna buczyna *Luzulo Fagion*.

2.Kielczyn

Kod obszaru: PLH020099

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Powierzchnia: 2,75 ha

Opis: Znaczenie Jest to jedna z ważniejszych w Polsce południowo-zachodniej, znana kolonia rozrodcza noka dużego. Obszar osiąga 10 punktów zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 maja 2005 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000.

3.Masyw Ślęży

Kod obszaru: PLH020040

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Powierzchnia: 5059,25 ha

Opis: Obszar ważny dla ochrony bioróżnorodności. Stwierdzono tu 11 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG i 7 gatunków z Załącznika II. Unikatowa roślinność naskalna, duże populacje rzadkich gatunków roślin naczyniowych, oraz jedyne, potwierdzone ostatnio w Polsce stanowisko mieczyka błotnego *Gladiolus paluster*. Bogata i bardzo dobrze zbadana fauna bezkręgowców, a zwłaszcza pająków, chrząszczy i motyli. Występuje tu wiele rzadkich gatunków roślin niższych o charakterze epiksylicznym i epilitycznym. Na szczególną uwagę zasługują cenne miejsca zimowania nietoperzy w sztolniach dawnej kopalni chromitów "Tąpadła" w górze Czernica oraz podziemi nieczynnego browaru w Sobótce Górcie. Są one ważnymi zimowiskami wielu zagrożonych gatunków, w tym noka dużego, noka Bechsteina i mopka. Jest to również bardzo cenne miejsce ze względów kulturowych. Zachowały się tu zabytki archeologiczne: kręgi kamienne otaczające dawne miejsce kultu bóstwa słonecznego, wczesnośredniowieczne kurhany; na Górze Ślęży zespół rzeźb i kręgów kultowych z okresu kultury łużyckiej. Murawa siedliska 6190 wykształca się na

skalnym grzebieniu przebiegającym na południowym stoku od szczytu do ok. 1/4 wzgórza. Obejmuje około 0,2 ha. Odnotowane tutaj fitocenozy muraw naskalnych ze związku *Asplenio-Festucion* są najbogatsze w polskich Sudetach, w płatach występuje powyżej 20 gatunków roślin naczyniowych i jedynie tutaj notowano m.in. *Allium montanum*, *Veronica spicata*, *Asperula tinctoria*; zbiorowiska nadal mają zachowaną strukturę. Murawy te objęte są ścisłą ochroną w ramach rezerwatu Góra Radunia, lecz mimo to podlegają silnej antropopresji. Efektem ludzkiego oddziaływania jest mechaniczne niszczenie zbiorowisk (wydeptywanie), zmiana chemizmu gleby (eutrofizacja), zawlekanie gatunków synantropijnych oraz wypalanie w środku sezonu wegetacyjnego. Dlatego też stopień zachowania struktury i funkcji oceniono na U1, powierzchnię siedliska na U1 oraz perspektywy ochrony na U1.

4.Ostoja Nietoperzy Gór Sowich

Kod obszaru: PLH020071

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Powierzchnia: 21324,9 ha

Opis: Administracyjnie obszar leży w granicach województwa dolnośląskiego, na terenie powiatów: wałbrzyskiego (gmina Walim, Jedlina-Zdrój, Głuszycza), dzierzoniowskiego (gmina Pieszyce, Bielawa, Dzierżonów), ząbkowickiego (gmina Stoszowice), świdnickiego (gmina Świdnica) i kłodzkiego (gmina Kłodzko, Nowa Ruda). Największa część Ostoi Nietoperzy Gór Sowich położona jest w obrębie mezoregionu Góry Sowie. Obejmuje on swoim zasięgiem północną część grzbietu głównego Gór Sowich od Przełęczy Walimskiej (750 m n.p.m.) do Przełęczy Woliborskiej (711 m n.p.m.) oraz w osobnej eksklawie masyw Włodarza. Najwyższą kulminację całego pasma oraz całej północnej części Sudetów Środkowych stanowi Wielka Sowa (1015 m n.p.m.). Na terenie całej ostoi przeważają gleby brunatne. Występują również gleby opadowoglejowe, które są związane z środowiskami podmokłymi, a także w mniejszym stopniu płowe, gruntowoglejowe, torfowe i mady rzeczne. Obszar Ostoi Nietoperzy Gór Sowich znajduje się w regionie wałbrzyskim, w trzech piętrach wysokościowych: umiarkowanie ciepłym - 400-550 m n.p.m., umiarkowanie chłodnym - 550-800 m n.p.m. i chłodnym - powyżej 800 m n.p.m. (Schmuck 1960, Woś 1999). Góry Sowie z racji swojego znacznego wyniesienia charakteryzują się klimatem wilgotnym i chłodnym. Opady są wyższe niż na otaczającym obszarze z racji większego wyniesienia Gór Sowich nad poziom morza. Teren Ostoi Nietoperzy Gór Sowich położony jest w dorzeczu Odry, ale ponieważ obejmuje on obszar wododziałowy, to należy do kilku zlewni m.in. Bystrzycy, Piławy, Włodzicy i Budzówki. Na obszarze ostoi bierze początek wiele cieków będących dopływami wyżej wymienionych, m. in. Kłobia, Jaworzynka, Walimka, Młynówka, Kłomnica, Pieszycki Potok, Brzęczek, Bielawica, Wolbromka, Piekielnica, Jugowski Potok i Sowi Potok. Obszar ten należy do regionu wodnego Środkowej Odry. Potoki górskie i górne odcinki rzeki charakteryzują się dużymi spadkami podłużnymi, co wpływa na szybki odpływ wody ku terenom nizinnym. Duże wahania stanu wód w potokach i rzekach wynikają z

warunków klimatycznych (w szczególności od opadów atmosferycznych). Obszar obejmuje większość pasma Gór Sowich. W obszarze zlokalizowane są cenne obiekty – miejsca zimowania gatunków nietoperzy stanowiących przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 – mopka Barbastella barbastellus, nocka dużego Myotis myotis, nocka Bechsteina Myotis bechsteinii. Do najistotniejszych z punktu widzenia ochrony oraz pod względem liczebności nietoperzy są Góra Wapienna, Sztolnia w Podlesiu, Kompleks Osówka, Kompleks Rzeczka, Sztolnia w Gontowej. Oprócz w/w gatunków na terenie ostoi Nietoperzy Gór Sowich stwierdzono występowanie nocka orzęsionego. Kolonia nocka dużego licząca ok. 700-800 osobników, znajduje się w budynku mieszkalnym w Rościszowie, obecnie poza granicami obszaru, w jej bezpośrednim sąsiedztwie. Przeprowadzone badania terenowe wykazały obecność tego gatunku w obszarze w okresie rozrodu. Populację rozrodczą nocka dużego w obszarze (bez uwzględnienia kolonii w Rościszowie) oszacowano na ok. 100 - 200 osobników. Brak jest danych na temat występowania populacji rozrodczej mopka, natomiast przeprowadzone badania wykazały jego obecność okresie rozrodu. Z uwagi na specyfikę gatunku, potwierdzenie istnienia rozrodczej populacji bez zlokalizowania kolonii jest niemożliwe. Populacja rozrodcza nocka Bechsteina jest nieznana i jej poznanie wymaga dalszych badań, zaś populacja zimująca oceniana jest na 5-10 osobników. Z gatunków zwierząt, oprócz nietoperzy, na terenie ostoi zlokalizowano cenne stanowiska motyli – modraszka telejusa Phengaris teleius oraz modraszka nausitousa Phengaris nausitous. Obszar obejmuje łącznie 13 typów siedlisk przyrodniczych stanowiących przedmioty ochrony. Do najcenniejszych należą m. in. kompleks łąk Glinno-Zagórze, wyspowe stanowisko boru górnoreglowego na Wielkiej Sowie oraz kompleks torfowisk górskich pod Wielką Sową. Bardzo istotna jest obecność zajmujących w obszarze największą powierzchnię kwaśnych buczyn, które mogą stanowić obszar żerowiskowy dla kolonii rozrodczej nocka dużego w Rościszowie. Na liście przedmiotów ochrony występuje także zanokcica serpentynowa Asplenium adulterinum, mająca w obszarze Natura 2000 Ostoja Nietoperzy Gór Sowich jedno z 11 stanowisk w Polsce. W Ostoi Nietoperzy Gór Sowich występują ponadto siedliska, które na opisywanym obszarze występują w formie nieistotnej dla ich ochrony: murawy kserotermiczne, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk.

5. Wzgórza Kielczyńskie

Kod obszaru: PLH020021

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Powierzchnia: 403,64 ha

Opis: Obszar położony jest na Przedgórzu Sudeckim, na zachód od Masywu Ślęży w województwie dolnośląskim (powiat dzierzoniowski, gmina Dzierżonów oraz powiat świdnicki, gmina Marcinowice). Wzgórza stanowią niewielkie, zbudowane z serpentynitu, pasmo zalesionego terenu rozciągniętego wrzecionowato ze wschodu na zachód. Najwyższa ich część to skalisty wierzchołek Szczytna (466 m n. p. m.). Obszar obejmuje głównie siedliska leśne należące do Skarbu Państwa w

zarządzie PGL – Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Miękinia. Przedmiotami ochrony w obszarze są 9190 kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*) i 9110 ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti petraeae*) z licznymi wychodniami skalnymi tworzącymi siedliska 8220 ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacion vandellii* oraz 6210 murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*). Kluczowy przedmiot ochrony w obszarze to paproć zanokcica serpentynowa (*Asplenium adnigrum*)

6. Wzgórza Niemczańskie

Kod obszaru: PLH020082

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Powierzchnia: 3237,16 ha.

Opis: Obszar ostoi Natura 2000 obejmuje pasma sąsiadujących wzniesień wyznaczające zachodni kraniec rozległego mezoregionu Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich. Są to (od zachodu) Wzgórza: Krzyżowe, Gilowskie, Gumińskie i Dębowe, mające rangę mikroregionów w podziale fizycznogeograficznym. Pasma te mają kształt niewysokich (maks. 418 m n.p.m.), zalesionych grzbietów usytuowanych południkowo, wyraźnie wyodrębnionych krajobrazowo i wzajemnie pooddzielanych obniżeniami dolinowymi, zajętymi przez miejscowości i użytki rolne. Wzgórza te stanowią część tzw. bloku przedsudeckiego o bardzo złożonej budowie geologicznej, występują tu sjenity, serpentynity, magnezyty i wapienie krystaliczne oraz najpowszechniejsze łupki krystaliczne.

W obszarze stwierdzono dotąd 8 typów siedlisk, w tym dwa priorytetowe, wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Pod względem powierzchniowym dominują śródładowe kwaśne dąbrowy oraz grądy środkowoeuropejskie, obecne głównie na zboczach i w części wierzchowinowej wzgórz. Przeważająca część tych siedlisk jest dobrze zachowana, choć drzewostany cechuje stosunkowo młody wiek. Na obszarze proponowanej ostoi obniżenia pomiędzy wyniesieniami miejscami mają charakter wąwozów o pionowych ścianach skalnych, na których obecne są płaty zbiorowisk z udziałem m.in. paprotki zwyczajnej *Polypodium vulgare*. Najcenniejsze siedliska tego typu występują w obrębie w/w "Szwedzkiego Okopu" i "Tatarskiego Jaru". W zbiorowiskach leśnych ostoi zaznacza się udział buczyn - zarówno kwaśnych, jak i żyznych. Do najlepiej zachowanych - ze starym drzewostanem i dość bogatym runem - należą partie w okolicy Niemczy, na Wzgórzach Dębowych. Na szczególną uwagę zasługują pasma łągów wiązowo-jesionowych i olszowo-jesionowych wykształcające się w dolinach cieków i wokół stawów, w wielu miejscach wychodzące w formie wąskich korytarzy ekologicznych poza zwarte kompleksy leśne. Wśród zbiorowisk nieleśnych na szczególną uwagę zasługują powierzchnie muraw kserotermicznych, których największy kompleks w granicach proponowanej ostoi znajduje się koło Księgienic Wielkich. Murawy te są zachowane w dobrej kondycji, a do osobliwości z nimi związanych należy m.in. czosnek skalny *Allium montanum* oraz liczna populacja dziewanny fioletowej *Verbascum phoeniceum* - gatunku zagrożonego w południowo-zachodniej Polsce, na Dolnym śląsku znanego z zaledwie kilku stanowisk (Szczęśniak

2004). Do wartościowych zbiorowisk nieleśnych w granicach planowanego obszaru należą również płaty nawiązujące do fitocenoz łąki rajgrasowej (*Arrhenatheretum medioeuropaeum*) zachowane jeszcze w dolinie rzeki Olesznej. Najbogatsze płaty charakteryzuje obfity udział m.in. zimowita jesiennego *Colchicum autumnale*. Płaty te miejscami tworzą mozaikę z fragmentami podmokłych łąk z udziałem m.in. pełnika europejskiego. Proponowana ostoja obejmuje również siedliska łąk zmiennowilgotnych, których najlepiej zachowane płaty znajdują się koło Ligoty Wlk. Mimo niewielkiej powierzchni, są to siedliska rzadkich w tej części Przedgórza roślin, takich jak: kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus* czy goździk pyszny *Dianthus superbus*. Obszar proponowanej ostoi wybitnie wyróżnia fauna motyli. Za najbardziej interesujące należy uznać występowanie szlaczkonii szafrańca *Colias myrmidone*. Potwierdzone okazami stwierdzenie pochodzi ze Wzgórz Gilowskich z końca lat 1970 (Dąbrowski i Krzywicki 1982). Równocześnie wyznacza ono północno-zachodni kraniec zasięgu tego gatunku. W ostatnich latach gatunek nie został potwierdzony jednak jego występowanie nadal jest tu prawdopodobne. Pojedyncze stanowiska czerwończyka nieparka *Lycaena dispar* oraz modraszka nausitous *Maculinea nausithous* znajdują się na terenie Wzgórz Krzyżowych. W przypadku innych motyli jako wyjątkowo interesujące należy uznać nagromadzenie z tego obszaru danych o rzadkich miernikowcach Geometridae. Stwierdzone tu *Eupithecia abbreviata*, *Perizoma hydrata*, *Scopula marginepunctata*, *Scopula incanata*, *Scotopteryx moeniata* znane są z pojedynczych stanowisk na śląsku, zaś w przypadku *Chesias rufata* i *Stegania cararia* jest to jedyne stanowisko na śląsku i jedno z nielicznych w Polsce. W szczególności Dębowa Góra położona w obrębie Wzgórz Krzyżowych jest miejscem wykrycia wymienionych i kilkunastu innych, rzadkich gatunków miernikowców (Malkiewicz i Szpor 1996, Malkiewicz i Kokot 2005). Obszar ważny dla ochrony dwóch gatunków nietoperzy z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Obejmuje nieczynną kopalnię wapienia w Gilowie stanowiącą jedno z ważniejszych w rejonie sudeckim stanowisk w okresie godowym i zimowym. Stwierdzono tu maksymalnie 95 zimujących nietoperzy z co najmniej 8 gatunków: nocek duży, nocek rudy, nocek wąsatek / nocek Brandta, nocek Natterera, mroczek pozłocisty, gacek brunatny, gacek szary i mopek (Charaziak-Kovács et al. 2004, Furmankiewicz 2007). Sztolnia ta jest także ważnym miejscem rojenia dla mopka, nocka rudego, nocka dużego, nocka wąsatka/nocka Brandta i gacka brunatnego (Furmankiewicz 2007). W miejscowościach bezpośrednio przylegających do proponowanego obszaru (Sieniawka, Ligota, Gilów, Roztocznik, Stoszów, Jązwina) zinwentaryzowano kolonie rozrodcze czterech gatunków, w tym 4 kolonie nocka dużego *M. myotis* (dane Grupy do Badań i Ochrony Nietoperzy przy PTTP "pro Natura", Furmankiewicz 2007, M. Furmankiewicz, dane niepubl.). Spośród innych ssaków, obszar obejmuje rejon występowania bobrów wokół Trzciny Stawu w Sieniawce (do niedawna czynne było także stanowisko przy stawie w Kołaczowie, obecnie zanikłe), jest też miejscem liczego występowania popielicy *Glis glis* (Witkowski 1993, Wuczyński i Garbowski 2000). Główne walory ornitologiczne proponowanego obszaru to bogaty zespół ptaków leśnych, a także kilku wodnych, w tym 13 gatunków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Rady

79/409/EWG (np. łęgowe trzmielojad *Pernis apivorus*, dzięcioły czarny *Dryocopus martius* i średni *Dendrocopos medius*, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, bociany czarny *Ciconia nigra* i biały *C. ciconia*, bączek *Ixobrychus minutus*), oraz 14 dalszych gatunków łęgowych, uznawanych za rzadkie i zagrożone (Witkowski 1993a, Wuczyński 1997).

III.OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią rolę korytarzy ekologicznych. Według obecnie obowiązujących przepisów obszary chronionego krajobrazu tworzy sejmik województwa w drodze uchwały.

1.Obszar Chronionego Krajobrazu Góry Bardzkie i Sowie - obejmuje obszar o powierzchni 17336 ha , z tego część w gminie Pieszyce.

2.Obszar Chronionego Krajobrazu Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie - obejmuje obszar o powierzchni 6180 ha, z tego część w gminie Niemcza.

IV.REZERWATY PRZYRODY

1.Rezerwat "Bukowa Kalenica", leżący na terenie Parku Krajobrazowego Gór Sowich. Rezerwat ten powstał w 1962 roku na mocy zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego. Jest to rezerwat drzewostanowy utworzony w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu bukowego. Jest to rezerwat częściowy o powierzchni 28,78 ha.

2. Rezerwat "Góra Radunia" leżący na terenie Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego. Rezerwat ten powstał w 1958 roku na mocy zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego. Utworzono go ze względu na występujący na południowo-zachodnich stokach zespół świetlistej dąbrowy oraz występujących pod szczytem muraw kserotermicznych. Są to zbiorowiska roślin związane z glebami suchymi o bardzo niskim poziomie wody gruntowej.

V.UŻYTKI EKOLOGICZNE

Są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mające znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Na terenie powiatu dzierzoniowskiego znajdują się **4 stanowiska użytku ekologicznego „Paprocie serpentynitowe w Masywie Ślęży”** (trzy na terenie Gminy Dzierżoniów i jedno na terenie gminy Łagiewniki). Obejmują one ochroną stanowiska paproci z rodzaju zanokcica w wyrobiskach nieczynnych kamieniołomów.

4. Strategia działań do roku 2020.

Wizja to przyszły stan środowiska, jaki zamierza się osiągnąć poprzez realizację zamierzeń opisanych w Programie. Przedstawiona wizja opisuje kształt relacji pomiędzy systemem gospodarka – społeczeństwo – środowisko Dzierżoniowa, który planowany jest do uzyskania w efekcie realizacji zadań i osiągnięcia celów określonych w Programie. Nakłady przeznaczone na inwestycje oraz inne działania powinny służyć osiągnięciu poniżej opisanej wizji.

Dzierżoniów jest miastem, gdzie proces rozwoju gospodarczo-społecznego jest w zgodzie z zasadami ochrony środowiska. Decyzje lokalizacyjne zakładów przemysłowych oparte są na wnikliwej analizie wpływu przedsięwzięcia na środowisko, a tym samym na zdrowie mieszkańców. Mimo funkcjonowania dużej liczby zakładów przemysłowych oraz zwiększającej się liczby mieszkań stan zanieczyszczenia powietrza na terenie miasta utrzymuje się poniżej dopuszczalnych norm. Dzięki budowie i remontom dróg, zmianom organizacji ruchu, promocji transportu zbiorowego oraz rozwojowi sieci dróg rowerowych uciążliwości związane z transportem tranzytowym i miejskim zostały znacznie ograniczone. Zmodernizowana oczyszczalnia ścieków oraz rozbudowana sieć kanalizacji sanitarnej gwarantuje prawidłowe oczyszczanie ścieków, co znacznie przyczynia się do obniżania zanieczyszczeń rzeki Piława. Sprawnie funkcjonująca sieć wodociągowa, nowoczesne stacje uzdatniania wody oraz stały nadzór nad jakością wody gwarantują dostarczanie mieszkańcom wody o jak najlepszych parametrach. Dobrze funkcjonujący system gospodarki odpadami komunalnymi gwarantuje osiąganie wymaganych poziomów odzysku odpadów. Nowoczesne boiska i place zabaw dają dorosłym i dzieciom możliwość aktywnego wypoczynku, a zagospodarowane parki i zieleńce są doskonałym miejscem relaksu. Wielopłaszczyznowe działania w zakresie edukacji ekologicznej powodują pobudzenie mieszkańców do czynnego włączenia się do działań w zakresie ochrony środowiska naturalnego.

Na podstawie aktualnego stanu środowiska i znaczących aspektów środowiskowych, biorąc pod uwagę uwarunkowania wewnętrzne, w szczególności zapisy Strategii Rozwoju Lokalnego Dzierżoniowa na lata 2014-2020, uwarunkowania zewnętrzne oraz wymogi prawne, zdefiniowano priorytety ekologiczne Dzierżoniowa. Określają one najważniejsze obszary działań, w których planowane i realizowane będą przedsięwzięcia umożliwiające osiągnięcie wizji opisanej w Programie. W wyniku przeprowadzonej analizy priorytetami Dzierżoniowa w zakresie ochrony środowiska są:

- 1) gospodarka odpadami komunalnymi,
- 2) gospodarka wodno-ściekowa,
- 3) tereny zieleni miejskiej i miejsca aktywnego wypoczynku,
- 4) zanieczyszczenie powietrza oraz uciążliwości związane z transportem,
- 5) edukacja ekologiczna,
- 6) zarządzanie.

5. Cele i kierunki działań dla priorytetów ekologicznych.

W celu realizacji polityki miasta i osiągnięcia zamierzonego stanu środowiska określonego w wizji oprócz określenia priorytetów (obszarów strategicznych) koniecznym jest ustalenie celów i zadań środowiskowych. Cele środowiskowe są to efekty, które zamierzamy osiągnąć, wynikające z polityki środowiskowej oraz z wyznaczonych znaczących aspektów środowiskowych. Cele środowiskowe powinny:

- służyć realizacji misji Dzierżoniowa,
- wynikać z polityki środowiskowej,
- wpisywać się w cele określone w innych strategicznych dokumentach (uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne),
- pozwalać dążyć do osiągnięcia stanu określonego w wizji,
- bazować na diagnozie aktualnego stanu środowiska,
- być ustalane w obszarach strategicznych,
- być adekwatne do problemów środowiskowych Dzierżoniowa,
- nie być sprzeczne ze strategicznymi dokumentami Dzierżoniowa,
- być możliwe do osiągnięcia,
- być zakomunikowane wszystkim zainteresowanym stronom.

Przy określaniu celów środowiskowych zostały wzięte pod uwagę wymagania prawne, techniczne, operacyjne i biznesowe oraz stanowiska stron zainteresowanych.

W celu osiągnięcia zamierzonych celów środowiskowych zostały zaplanowane zadania środowiskowe, od których realizacji uzależnione będzie osiągnięcie celów środowiskowych oraz powodzenie całego Programu.

W ramach Programu zaproponowany jest podział zadań środowiskowych na zadania własne (W) i koordynowane (K). Do zadań własnych zaliczono działania, które będą realizowane przez Gminę Miejską Dzierżoniów (Urząd Miasta w Dzierżoniowie), na jej koszt i odpowiedzialność. Do zadań koordynowanych zaliczono działania realizowane na terenie Dzierżoniowa przez inne podmioty. Do grupy tych podmiotów należy zaliczyć jednostki podległe gminie, spółki z udziałem gminy, związki międzygminne oraz podmioty niezależne, gdzie gmina nie ma bezpośredniego wpływu na poziom realizacji zadań, wysokość nakładów i osiągnięte efekty. Niemniej jednak ze względu na realizację tych zadań na terenie miasta lub zależności pomiędzy gminą i podmiotem powinny zostać ujęte w niniejszym programie.

Do każdego zadania został przypisany podmiot odpowiedzialny za realizację (w przypadku działań koordynowanych wpisano podmiot realizujący zadanie) oraz planowaną wysokość nakładów przeznaczonych na realizację danego zadania. Ponadto zostało wskazane źródło finansowania oraz zgodność zadania z dokumentami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Harmonogram realizacji zadań określono z dokładnością do jednego roku.

W celu łatwiejszego poruszania się po dokumencie wszystkie cele i zadania zostały podzielone zgodnie z przyjętymi priorytetami i umieszczone w zbiorczych zestawieniach (załącznik nr 2).

Obszar strategiczny I – Gospodarka odpadami komunalnymi.

Cel strategiczny: Funkcjonowanie systemu gospodarki odpadami komunalnymi zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju i opartego na hierarchii sposobu postępowania z odpadami tj. zapobieganie powstawaniu odpadów, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne procesy odzysku, unieszkodliwianie.

Cele operacyjne:

1. Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów komunalnych.
2. Osiągnięcie rocznych poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła
 - 1) do końca 2016 – minimum 18%
 - 2) do końca 2017 – minimum 20%
 - 3) do końca 2018 – minimum 30%
 - 4) do końca 2019 – minimum 40%
 - 5) do końca 2020 – minimum 50%
3. Osiągnięcie rocznych poziomów masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r. [%] do końca 2015 – maksimum 50%
 - 1) do końca 2016 – maksimum 45%
 - 2) do końca 2017 – maksimum 45%
 - 3) do końca 2018 – maksimum 40%
 - 4) do końca 2019 – minimum 40%
 - 5) do 16 lipca 2020 – minimum 35%
4. Osiągnięcie rocznych poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych
 - 1) do końca 2016 – minimum 42%
 - 2) do końca 2017 – minimum 45%
 - 3) do końca 2018 – minimum. 50%
 - 4) do końca 2019 – minimum 60%
 - 5) do końca 2020 – minimum 70%
5. Objęcie wszystkich nieruchomości zorganizowanym odbiorem odpadów komunalnych oraz systemem selektywnego zbierania odpadów.
6. Eliminowanie spalania odpadów zielonych i innych.
7. Eliminowanie nielegalnego składowania odpadów.
8. Sukcesywne usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest, tak aby całkowite usunięcie wyrobów zawierających azbest nastąpiło nie później niż do roku 2032.

9. Minimalizacja negatywnych skutków oddziaływania azbestu na środowisko.
10. Zapewnienie mechanizmów dofinansowania usuwania azbestu.

Obszar strategiczny II - Gospodarka wodno-ściekowa

Cel strategiczny: Stała poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz zagwarantowanie dostarczania mieszkańcom Dzierżoniowa odpowiedniej ilości wody o dobrych parametrach jakościowych.

Cele operacyjne:

1. Sprawne dostarczanie wody do spożycia w wystarczającej ilości i o odpowiednich parametrach.
2. Sprawne odprowadzanie ścieków do oczyszczalni przy ul. Brzegowej w Dzierżoniowie.
3. Utrzymanie co najmniej 98% skanalizowania Dzierżoniowa.
4. Utrzymanie skutecznego oczyszczania ścieków na oczyszczalni przy ul. Brzegowej w Dzierżoniowie.
5. Zagospodarowanie osadów ściekowych powstających na oczyszczalni ścieków przy ul. Brzegowej.
6. Eliminowanie potencjalnego zanieczyszczenia gruntu i wód powierzchniowych ściekami bytowymi pochodzącymi ze zbiorników bezodpływowych.
7. Sprawne odprowadzenie wód deszczowych i roztopowych o odpowiedniej jakości do rzeki Pilawa.

Obszar strategiczny III - Tereny zieleni miejskiej i miejsca aktywnego wypoczynku.

Cel strategiczny: Stałe zwiększanie satysfakcji mieszkańców z terenów zielonych i miejsc aktywnego wypoczynku.

Cele operacyjne:

1. Zwiększenie atrakcyjności miejsc aktywnego wypoczynku.
2. Uatrakcyjnienie parków i zieleńców.
3. Należyte utrzymanie terenów zieleni miejskiej i miejsc aktywnego wypoczynku.

Obszar strategiczny IV - Zanieczyszczenie powietrza oraz uciążliwości związane z transportem.

Cel strategiczny: Trwała poprawa jakości powietrza atmosferycznego.

Cele operacyjne:

- 1) Utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych wartości.
- 2) Ograniczenie uciążliwości związanej z transportem tranzytowym i miejskim.
- 3) Redukcja zanieczyszczeń z tzw. „niskiej emisji”.
- 4) Ograniczanie zużycia energii w jednostkach podległych Gminie Miejskiej Dzierżoniów.

Obszar strategiczny V - Edukacja ekologiczna.

Cel strategiczny: Kształtowanie prawidłowych wzorców zachowań mieszkańców zgodnych z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Cele operacyjne:

- 1) Rozwój szkolnej edukacji w zakresie ochrony środowiska.
- 2) Zapewnienie społeczeństwu niezbędnych informacji na temat stanu środowiska i działań na rzecz jego ochrony.

- 3) Zwiększenie świadomości mieszkańców na temat zagrożeń środowiskowych, w tym szkodliwości azbestu.

Obszar strategiczny VI – Zarządzanie

Cel strategiczny: Doskonalenie systemu zarządzania instrumentami prawnymi, finansowymi oraz społecznymi w obszarze środowiska.

Cele operacyjne:

- 1) Działania planistyczne gwarantujące zrównoważony rozwój Dzierżoniowa.
- 2) Współpraca ze stronami zainteresowanymi w zakresie ochrony środowiska.
- 3) Doskonalenie systemu zarządzania kryzysowego w aspekcie ochrony środowiska.
- 4) Doskonalenie zarządzania w zakresie zapewnienia opieki nad zwierzętami oraz zapobieganie bezdomności zwierząt.

6. Instrumenty realizacji Programu.

Do trzech głównych instrumentów służących realizacji programu należy zaliczyć instrumenty prawne, instrumenty finansowe i instrumenty społeczne.

Do podstawowych instrumentów prawnych oprócz ustaw i rozporządzeń należą m. in:

- pozwolenia zintegrowane;
- pozwolenia na emisję gazów i pyłów wprowadzanych do powietrza;
- pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
- pozwolenia wodnoprawne;
- pozwolenia wodnoprawne w zakresie wykonywania urządzeń wodnych;
- decyzje o wyłączeniu gruntów rolnych i leśnych;
- procedury administracyjne (strategiczne oceny oddziaływania na środowisko planów i programów; oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko oraz na obszar Natura 2000; transgraniczne oddziaływanie na środowisko);
- standardy emisyjne;
- standardy jakości środowiska;
- prawo miejscowe uchwalane przez organy samorządowe.

Należy w tym miejscu podkreślić, że wykorzystywanie instrumentów prawnych leży w kompetencji wielu organów, które na podstawie przepisów prawa posiadają odpowiednie uprawnienia. Głównymi organami, które będą wykorzystywać instrumenty prawne wpływające na realizację Programu ochrony środowiska będą: Marszałek Województwa Dolnośląskiego, Sejmik Województwa Dolnośląskiego, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska, Starosta Dzierżoniowski oraz Burmistrz Dzierżoniowa.

Do grupy instrumentów finansowych należą:

- opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska w przypadku emisji zanieczyszczeń do środowiska,
- administracyjne kary pieniężne za przekroczenia limitów zanieczyszczeń lub emitowanie zanieczyszczeń bez pozwolenia
- kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska,
- dotacje ze środków Unii Europejskiej oraz innych funduszy zewnętrznych.

Wyżej wymienione instrumenty mogą być wykorzystywane poprzez porozumienia (umowy) z partnerami, w kompetencjach których znajdują się dane instrumenty. Do budżetu miasta wpływa część środków z opłat i kar za gospodarcze korzystanie ze środowiska, które muszą być wykorzystane na realizację zadań w obszarze środowiska określone w ustawie Prawo ochrony środowiska. Ze środków tych mogą być udzielane m.in. dofinansowania dla osób fizycznych realizujących zadania środowiskowe (w Dzierżoniowie z tych środków dofinansowane są m.in. przedsięwzięcia związane ze zmianą sposobu ogrzewania). Środki z funduszy ochrony środowiska oraz dotacje ze środków Unii Europejskiej oraz innych funduszy zewnętrznych mogą stanowić wsparcie realizacji zadań realizowanych przez Gminę Miejską Dzierżoniów oraz inne podmioty realizujące zadania z zakresu środowiska.

Ostatnią grupą instrumentów są instrumenty społeczne obejmujące działania edukacyjne i informacyjne, które mają na celu budowanie powiązań pomiędzy władzą samorządową a mieszkańcami oraz innymi podmiotami, które mają wpływ na środowisko. Upowszechnienie informacji o środowisku i istniejących zagrożeniach, dawanie możliwości wypowiedzania się mieszkańcom w kwestiach ochrony środowiska, współdecydowanie w podejmowaniu decyzji będzie sprzyjać czynnemu włączeniu się społeczności lokalnej w realizację zadań środowiskowych realizowanych w ramach niniejszego Programu.

7. Finansowanie Programu ochrony środowiska.

Realizacja Programu ochrony środowiska wiąże się z koniecznością zabezpieczenia znacznych środków finansowych. Szacunkowe koszty poszczególnych zadań przedstawione są w załączniku nr 2. Najbardziej kosztownymi zadaniami są zadania inwestycyjne drogowe, wodno-kanalizacyjne i związane z modernizacją ciepłowni i sieci ciepłowniczej. Oprócz kosztów inwestycyjnych zaplanowane są także działania, które będą pokrywane z wydatków bieżących. Do działań tych należy w szczególności zaliczyć zadania związane z odbiorem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych, utrzymanie czystości i porządku oraz transport publiczny. Ze względu na charakter i zakres zaplanowanych zadań środki finansowe pochodzić będą z budżetu gminy, budżetów podmiotów bezpośrednio realizujących zadanie (środki publiczne i środki prywatne) oraz z budżetów innych instytucji w ramach programów pomocowych. Głównym źródłem pozyskania środków pomocowych na dofinansowanie projektów jest Regionalny Program Operacyjny Województwa

Dolnośląskiego 2014 – 2020. Zarząd Województwa Dolnośląskiego podjął decyzję, że środki finansowe na dofinansowanie projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) 2014 – 2020 zostaną podzielone na Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) dla trzech aglomeracji: wrocławskiej, jeleniogórskiej i wałbrzyskiej oraz pięć Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI). Jednym z tych obszarów jest obszar Dzierżoniowsko - Kłodzko -Ząbkowicki Obszar Interwencji, na który zostały przyznane środki w wysokości 72,9 mln EURO. Poza tym, w ramach Funduszu Spójności, mogą być dofinansowane przedsięwzięcia z obszaru „środowisko”. W tym obszarze środki z Funduszu Spójności mogą wspierać realizację projektów związanych z energetyką i transportem, o ile zapewniają ewidentne korzyści dla środowiska w zakresie wydajności energetycznej, wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, rozwoju transportu kolejowego, wspierania intermodalności, wzmacniania transportu publicznego. Zadania z zakresu modernizacji dróg mogą być wspierane środkami pochodzącymi z budżetu państwa w ramach programów Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych oraz Program Infrastruktury Drogowej Dolnośląskiej Służby Dróg i Kolei we Wrocławiu. Zadania mogą być także wspierane przez fundusze ekologiczne tj. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. W ramach współpracy z funduszami ekologicznymi możliwe jest pozyskiwanie dotacji i pożyczek preferencyjnych.

Wysokość środków finansowych dla zadań realizowanych przez Gminę Miejską Dzierżoniów corocznie określana będzie w uchwale budżetowej oraz wieloletniej prognozie finansowej. Zadania inwestycyjne zapisywane są także w wieloletnim programie inwestycyjnym.

8. Monitoring i ocena realizacji Programu ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 18 ust. 2 Prawo ochrony środowiska Burmistrz zobowiązany jest co dwa lata do sporządzenia i przedstawienia Radzie Miejskiej Dzierżoniowa sprawozdania z wykonania Programu ochrony środowiska. Narzędziem kontroli wdrażania Programu jest proces monitoringu realizacji zadań i osiągnięcia celów. Prawidłowo prowadzony monitoring powinien:

- obrazować postęp realizacji założonych celów i zadań,
- umożliwiać obserwację dynamiki zmian – dążenie do stanu określonego w wizji,
- pozwalać na weryfikację podejmowanych działań w sferze ekologicznej, gospodarczej i społecznej (zrównoważony rozwój).

Zaproponowana ocena realizacji stanowi spójny i przejrzysty zestaw zasad i kryteriów umożliwiający określenie stopnia realizacji Programu oraz sformułowanie zaleceń i wniosków w zakresie dalszych działań.

Proces monitoringu powinien być oparty na:

- 1) systematycznym zbieraniu informacji w zakresie realizacji zadań i osiągniętych celów,
- 2) określaniu stopnia wykonania zadań i osiągnięcia celów,
- 3) opracowywaniu raportów na temat poziomu zaawansowania realizacji Programu,

- 4) ocenie rozbieżności pomiędzy planowanymi celami a osiąganymi rezultatami,
- 5) analizie przyczyn rozbieżności,
- 6) wskazywaniu działań interwencyjnych,
- 7) planowaniu i wdrażaniu zmian w Programie.

Odpowiedzialnym za proces monitoringu jest Zespół d/s monitoringu Programu ochrony środowiska powołany przez Burmistrza Dzierżoniowa. Ze względu na spójność Programu ochrony środowiska z Zintegrowanym Systemem Zarządzania Urzędu Miasta w Dzierżoniowie oraz dokumentami strategicznymi, w szczególności **„Strategią Zrównoważonego Rozwoju Dzierżoniowa na lata 2014-2020”** w pracach zespołu powinien uczestniczyć pełnomocnicy systemu zarządzania jakością, systemu zarządzania środowiskiem, systemu zarządzania energią oraz właściciel procesu monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju. Ze względu na zaplanowane działania inwestycyjne w pracach zespołu powinni uczestniczyć także właściciele procesów związanych z realizacją inwestycji oraz związanych z procesami związanymi z planowaniem przestrzennym oraz ocenami oddziaływania na środowisko. Ocenę realizacji Programu Zespół d/s monitoringu Programu dokonuje raz do roku. W celu przygotowania oceny realizacji Programu osoby odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań zobowiązane są do przekazania Zespołowi d/s monitoringu Programu informacji o realizowanych zadaniach (informacje gromadzi koordynator Programu). Na podstawie dostarczonych informacji Zespół d/s monitoringu Programu ma za zadanie:

- ocenić stopień realizacji zadań i osiągnięcia celów,
- ocenić rozbieżności pomiędzy planowanymi celami a osiąganymi rezultatami,
- analizować przyczyny rozbieżności,
- proponować działania w celu uniknięcia ponownego wystąpienia rozbieżności,
- oceniać potrzebę podjęcia działań interwencyjnych,
- proponować działania w celu ograniczenia wpływu na środowisko stwierdzonej rozbieżności (propozycje działań korygujących i zapobiegawczych)
- oceniać potrzebę zmian zapisów Programu.

Z realizacji procesu monitoringu należy sporządzić pisemną ocenę. Na podstawie w/w oceny Burmistrza powinien podejmować decyzje w zakresie realizacji proponowanych przez Zespół działań. Po realizacji zaplanowanych działań Zespół powinien oceniać skuteczność podjętych działań. Co dwa lata należy sporządzić sprawozdanie z realizacji Programu. Sprawozdanie należy przedstawić Radzie Miejskiej Dzierżoniowa, a następnie sprawozdanie należy przekazać do Zarządu Powiatu Dzierżoniowskiego. Sprawozdania z realizacji Programu należy zamieścić na stronie BIP Urzędu miasta w Dzierżoniowie.

Poza oceną realizacji poszczególnych zadań w procesie monitorowania powinny być analizowane wskaźniki ekologiczne odzwierciedlające stan środowiska oraz efektywność podjętych działań. Analiza tych wskaźników może być podstawą wprowadzania korekt oraz weryfikacji zadań

zawartych w Programie. W tabeli nr 20 podane są przykładowe wskaźniki, które będą pomocne w ocenie stopnia realizacji celów określonych w programie.

Tabela 20. Przykładowe wskaźniki wykorzystywane do oceny realizacji Programu.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka	Jednostka monitorująca
1.	Masa zmieszanych odpadów komunalnych odebranych z terenu Dzierżoniowa	Mg/rok	ZGPD-7
2.	Masa wysegregowanych odpadów komunalnych: papier i tektura.	Mg/rok	ZGPD-7
3.	Masa wysegregowanych odpadów komunalnych: opakowania z tworzyw sztucznych.	Mg/rok	ZGPD-7
4.	Masa wysegregowanych odpadów komunalnych: opakowania ze szkła.	Mg/rok	ZGPD-7
5.	Masa odebranych odpadów wielkogabarytowych	Mg/rok	ZGPD-7
6.	Masa odebranego zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego	Mg/rok	ZGPD-7
7.	Masa odebranych odpadów budowlanych i rozbiórkowych	Mg/rok	ZGPD-7
8.	Masa zebranej makulatury w ramach konkursów szkolnych	Mg/rok	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
9.	Ilość zebranych zużytych baterii	sztuki	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
10.	Poziom recyklingu odpadów: papieru, plastiku, szkła i metalu	[%]	ZGPD-7
11.	Poziom recyklingu odpadów budowlanych i rozbiórkowych innych niż niebezpieczne	[%]	ZGPD-7
12.	Poziom redukcji składowania odpadów biodegradowalnych	[%]	ZGPD-7
13.	Ilość mieszkańców Dzierżoniowa objętych miejskim systemem gospodarki odpadami		ZGPD-7
14.	Ilość nieruchomości objętych selektywną zbiórką metodą workową	sztuk	ZGPD-7
15.	Ilość gniazd do selektywnej zbiórki	sztuk	ZGPD-7
16.	Roczna ilość wody dostarczonej przez WiK Sp. z o.o. na teren Dzierżoniowa/ na osobę	m ³	WiK Sp. o.o.
17.	Ocena jakości wody przeznaczonej do spożycia dostarczanej przez WiK Sp. z o.o.	wyniki badań	WiK Sp. o.o.
18.	Ilość awarii sieci wodociągowej na terenie Dzierżoniowa oraz na rurociągach magistralnych dostarczających wodę na teren Dzierżoniowa	sztuk	WiK Sp. o.o.
19.	Roczna ilość ścieków oczyszczonych na oczyszczalni	m ³	WiK Sp. o.o.

	ścieków w Dzierżoniowie		
20.	Parametry zanieczyszczeń ścieków odprowadzanych z oczyszczalni ścieków/poziom redukcji zanieczyszczeń (BZT5, ChZT, zawiesina, substancje biogenne)	Stopień zanieczyszczenia	WiK Sp. o.o.
21.	Wskaźniki zanieczyszczeń rzeki Piława	Stopień zanieczyszczenia	WIOŚ
22.	Masa osadów ściekowych wytworzonych na oczyszczalni ścieków	Mg/rok	WiK Sp. o.o.
23.	Ilość awarii sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Dzierżoniowa	sztuk	WiK Sp. o.o.
24.	Długość sieci wodociągowej na terenie Dzierżoniowa	km	WiK Sp. o.o.
25.	Długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie Dzierżoniowa	km	WiK Sp. o.o.
26.	Długość sieci kanalizacji ogólnospławnej na terenie Dzierżoniowa	km	WiK Sp. o.o.
27.	Długość sieci kanalizacji deszczowej	km	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
28.	Ilość wyczyszczonych wpustów ulicznych kanalizacji deszczowej	sztuk	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
29.	Ilość awarii sieci kanalizacji deszczowej	sztuk	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
30.	Parametry zanieczyszczeń wód opadowych i roztopowych odprowadzanych do rzeki Piława (zawiesina, ropopochodne)	Stopień zanieczyszczenia	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
31.	Długość rowów melioracyjnych poddanych konserwacji	km	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
32.	Ilość nieruchomości korzystających ze zbiorników bezodpływowych	sztuk	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
33.	Ilość ścieków bytowych odebranych ze zbiorników bezodpływowych	m ³	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
34.	Ilość nieruchomości korzystających z przydomowych oczyszczalni	sztuk	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
35.	Stopień skanalizowania aglomeracji Dzierżoniów	%	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
36.	Zanieczyszczenie powietrza - stężenie średnioroczne SO ₂	µg/m ³	WIOŚ
37.	Zanieczyszczenie powietrza - stężenie średnioroczne NO ₂	µg/m ³	WIOŚ
38.	Zanieczyszczenie powietrza - stężenie średnioroczne pyłu zawieszonego PM10	µg/m ³	WIOŚ
39.	Liczba dni z przekroczeniami ponadnormatywnego poziomu 24-godzinnych stężeń pyłu zawieszonego PM10	ilość dni	WIOŚ
40.	Powierzchnia zmodernizowanych i wyremontowanych dróg	m ²	Urząd Miasta w Dzierżoniowie

41.	Długość ścieżek rowerowych	km	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
42.	Ilość interwencji Straży Miejskiej w zakresie spalania odpadów, w tym odpadów zielonych	szt.	Straż Miejska w Dzierżoniowie
43.	Ilość interwencji Straży Miejskiej w zakresie zanieczyszczenia dróg przez pojazdy wyjeżdżające z pól i placów budów	szt.	Straż Miejska w Dzierżoniowie
44.	Ilość przedsięwzięć realizowanych przez właścicieli nieruchomości związanych ze zmianą sposobu ogrzewania	szt.	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
45.	Ilość drzew usuniętych na terenie Dzierżoniowa	szt.	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
46.	Ilość drzew posadzonych na terenie Dzierżoniowa przez Urząd Miasta w Dzierżoniowie.	szt.	Urząd Miasta w Dzierżoniowie
47.	Ilość krzewów i kwiatów posadzonych na terenie Dzierżoniowa przez Urząd Miasta w Dzierżoniowie.	szt.	Urząd Miasta w Dzierżoniowie

Proponowane wskaźniki monitorowane są przez różne jednostki takie jak:

- a) Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu (WIOŚ) – podmiot ten w ramach system monitoringu jakości powietrza prowadzi punkt pomiarowy przy ul. Piłsudskiego w Dzierżoniowie (dane pomiarowe dostępne są na stronie internetowej WIOŚ <http://air.wroclaw.pios.gov.pl/>). WIOŚ prowadzi cyklicznie także monitoring rzeki Piława w ramach monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych na obszarach wrażliwych na eutrofizację (dane pomiarowe dostępne są na stronie internetowej WIOŚ <http://www.wroclaw.pios.gov.pl/>).
- b) Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. – podmiot ten w ramach monitorowania własnych procesów prowadzi pomiary zaproponowanych wskaźników.
- c) Urząd Miasta w Dzierżoniowie - podmiot ten w ramach monitorowania własnych procesów prowadzi pomiary zaproponowanych wskaźników.
- d) Związek Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD-7 – podmiot ten w ramach monitorowania własnych procesów prowadzi pomiary zaproponowanych wskaźników.
- e) Straż Miejska w Dzierżoniowie - podmiot ten w ramach monitorowania własnych procesów prowadzi pomiary zaproponowanych wskaźników.

W celu pozyskania w/w wskaźników koordynator Programu powinien wdrożyć odpowiednie mechanizmy komunikacji z podmiotami prowadzącymi monitoring. Komunikacja powinna umożliwiać terminowe przekazywanie informacji oraz wprowadzanie innych wskaźników (nowe wskaźniki, których monitorowanie zostanie rozpoczęte w trakcie realizacji Programu). Zaproponowany katalog wskaźników jest katalogiem otwartym i może być modyfikowany, tak aby

umożliwiał ocenę realizacji Programu oraz efekty ekologiczne uzyskiwane dzięki realizacji zadań zawartych w Programie.

9. Streszczenie.

Program ochrony środowiska stanowi podstawę planowania działań środowiskowych realizujących krajowe cele polityki ochrony środowiska z uwzględnieniem problemów ekologicznych Dzierżoniowa. W programie zostały przedstawione nadrzędne dokumenty strategiczne związane z rozwojem Polski, dokumenty krajowe sektorowe z zakresu ochrony środowiska oraz dokumenty o charakterze programowym/wdrożeniowym podejmowane na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Zestawienie głównych celów tych dokumentów z celami Programu ochrony środowiska pozwala w sposób łatwy pokazać adekwatność i komplementarność Programu z wyżej wymienionymi dokumentami. Podstawą polityki ochrony środowiska Gminy Miejskiej Dzierżoniów jest zasada zrównoważonego rozwoju. Zasada ta została wyrażona w najważniejszym dokumencie strategicznym Gminy Miejskiej Dzierżoniów, jakim jest Strategia Zrównoważonego Rozwoju Dzierżoniowa na lata 2014-2020. W Programie ochrony środowiska została zamieszczona analiza stanu środowiska oraz opis działań realizowanych na terenie Dzierżoniowa w obszarze środowisko. Analiza stanu środowiska została przeprowadzona na podstawie aktualnego stanu środowiska, opisanego w szczególności w opracowaniach Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska we Wrocławiu. W Programie zostały określone priorytety ekologiczne, cele oraz zadania, których realizacja pozwoli na osiągnięcie zamierzonych celów.

Na podstawie aktualnego stanu środowiska i znaczących aspektów środowiskowych, biorąc pod uwagę uwarunkowania wewnętrzne, w szczególności zapisy Strategii Zrównoważonego Rozwoju Dzierżoniowa na lata 2014-2020, uwarunkowania zewnętrzne oraz wymogi prawne, zdefiniowano priorytety ekologiczne Dzierżoniowa. Określają one najważniejsze obszary działań, w których planowane i realizowane będą przedsięwzięcia umożliwiające osiągnięcie wizji opisanej w Programie. Priorytetami Dzierżoniowa w zakresie ochrony środowiska są:

- 1) gospodarka odpadami komunalnymi,
- 2) gospodarka wodno-ściekowa,
- 3) tereny zieleni miejskiej i miejsca aktywnego wypoczynku,
- 4) zanieczyszczenie powietrza oraz uciążliwości związane z transportem,
- 5) edukacja ekologiczna,
- 6) zarządzanie.

W każdym priorytecie został określony cel strategiczny oraz cele operacyjne. W celu osiągnięcia zamierzonych celów środowiskowych zostały zaplanowane zadania środowiskowe, od których realizacji uzależnione będzie osiągnięcie celów środowiskowych oraz powodzenie całego Programu. W ramach Programu zaproponowany jest podział zadań środowiskowych na zadania

własne i koordynowane. Do zadań własnych zaliczono działania, które będą realizowane przez Gminę Miejską Dzierżoniów, na jej koszt i odpowiedzialność. Do zadań koordynowanych zaliczono działania realizowane na terenie Dzierżoniowa przez inne podmioty. Do grupy tych podmiotów należy zaliczyć jednostki podległe gminie, spółki z udziałem gminy, związki międzygminne oraz podmioty niezależne, gdzie gmina nie ma bezpośredniego wpływu na poziom realizacji zadań, wysokość nakładów i osiągnięte efekty. Do każdego zadania został przypisany podmiot odpowiedzialny za realizację (w przypadku działań koordynowanych wpisano podmiot realizujący zadanie) oraz planowaną wysokość nakładów przeznaczonych na realizację danego zadania. Ponadto zostało wskazane możliwe źródła finansowania oraz zgodność zadania z dokumentami wewnętrznymi i zewnętrznymi. W Programie został zaplanowany proces monitoringu, który ma za zadanie ocenić stopień realizacji Programu oraz sformułować zalecenia i wnioski w zakresie dalszych działań. W ramach monitoringu zaplanowana jest analiza wskaźników ekologicznych odzwierciedlających stan środowiska oraz efektywność podjętych działań. Odpowiedzialnym za proces monitoringu będzie Zespół d/s monitoringu Programu ochrony środowiska powołany przez Burmistrza Dzierżoniowa. Co dwa lata zaplanowane jest sporządzenie sprawozdania z realizacji Programu, które przedstawiane będzie Radzie Miejskiej Dzierżoniowa, a następnie przekazywane będzie do Zarządu powiatu Dzierżoniowskiego.

Program ochrony środowiska stanowi podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem spinające działania i dokumenty dotyczące ochrony środowiska i przyrody na poziomie Gminy Miejskiej Dzierżoniów. Program ochrony środowiska obejmuje lata 2016-2020.